

บทที่ 5

กระบวนการสืบทอดจิตใต้ภายใต้บริบทการสร้างจิตสำนึกความเป็นไทใหญ่

บทที่ผ่านมาผู้ศึกษาได้นำเสนอประวัติความเป็นมาของการแสดงจิตใต้บ้านเปียงหลวง และโครงสร้างทางศิลปะของการแสดงจิตใต้ในแต่ละขั้นตอนว่ามีการเรียงลำดับการแสดงพร้อมรายละเอียดเนื้อหาแต่ละการแสดง เพื่อให้เข้าใจองค์ประกอบของการแสดงอย่างชัดเจน จากนั้นในบทนี้ผู้ศึกษานำเรื่องราวจากคำบอกเล่า การสังเกตการณ์ ประสบการณ์ในการลงพื้นที่ติดตามคณะจิตใต้แต่ละที่และมุมมองของคนนอกอย่างตัวผู้ศึกษาเองรวบรวมเข้าด้วยกัน ถ่ายทอดเรื่องราวอีกมุมหนึ่งของการรักษาความแข็งแรงในระบบจิตใต้ ที่ไม่ได้นำเสนอเพียงแค่ประวัติองค์ประกอบ รูปภาพ เพียงเท่านั้น

ความคิดครั้งแรกผู้ศึกษามองว่าผู้ใดเป็นบุคคลข้องเกี่ยวกับการแสดงจิตใต้นั้น เมื่อได้แสดงหรือสัมผัสถึงการแสดงจิตใต้อย่อมมีความหลงใหลชื่นชอบและรู้สึกภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งของผู้สืบสานลมหายใจสำคัญทางวัฒนธรรมไทใหญ่ เป็นที่แน่นอนว่าสิ่งเหล่านี้เป็นช่องทางการปลูกฝังจิตสำนึกของความเป็นชาติพันธุ์อย่างชัดเจน แต่เมื่อทำการเข้าไปคลุกคลีกับสิ่งแวดล้อมของจิตใต้แล้ว นั่นเป็นเพียงเสี้ยวหนึ่งของการช่วยสร้างจิตสำนึก แท้ที่จริงแล้วในความเป็นจิตใต้มีอะไรหลายอย่างประกอบเข้าด้วยกัน เกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกและช่วยหนุนนำให้วัฒนธรรมไทใหญ่มีลมหายใจต่อไปเรื่อยๆ เนื่องด้วยจิตใต้นั้นอย่างที่กล่าวข้างต้นว่าเป็นการแสดงมหรสพขนาดใหญ่อันมีความผูกพันกับสังคมวัฒนธรรมไทใหญ่อย่างมิสามารถแยกจากกันได้ ถึงแม้ว่าวัฒนธรรมการดูจิตใต้ในปัจจุบันยังคงเหนียวแน่นอยู่แต่กาลเวลาผ่านไปจนถึงโลกยุคปัจจุบันที่ได้รับผลกระทบทางความนิยมเนื่องด้วยปัจจัยกระแสต่างถิ่นตาโถมเข้ามาอย่างมิสามารถปฏิเสธได้ ดังนั้นจิตใต้มีวิธีการสร้างเครือข่ายหรือวิธีการใดเพื่อระคับประคองให้จิตใต้ยังคงอยู่ ประกอบกับวิธีการสร้างจิตสำนึกทางชาติพันธุ์ต่อสมาชิกในวงหรือผู้ที่ได้รับชมให้มีความรู้สึกรักวัฒนธรรมและความเป็นชาติไทใหญ่อย่างไรให้ได้มากที่สุด ผู้ศึกษาจึงทำการรวบรวมวิธีการดังกล่าวของคณะจิตใต้ยอดแขวงใหม่ บ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ มาเสนอในประเด็นต่างๆ เพื่อให้เห็นภาพบริบทโดยรวมของการสร้างความแข็งแรงของจิตใต้คณะยอดแขวงใหม่ให้อยู่รอดในสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและกระบวนการช่วยสร้างจิตสำนึกทางชาติพันธุ์ไทใหญ่ส่งทอดมายังผู้สืบสานและรับชมไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

5.1 กฎเกณฑ์ข้อบังคับของจำกัด

ในความเป็นกลุ่มคณะจำกัดได้นั้นแน่นอนแล้วเป็นกลุ่มการแสดงที่ต้องมีจำนวนสมาชิกภายในคณะเป็นจำนวนมากประมาณ 30 – 40 คน แต่ละคนก็มีอุปนิสัยและมุมมองที่แตกต่างกันออกไป การเป็นส่วนหนึ่งของจำกัดโดยย่อมต้องมีกฎเกณฑ์ในการป้องกันไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดหรือการกระทำผิดให้เกิดขึ้นภายในสมาชิกอันจะบังเกิดความขัดแย้งหรือความเสียหายเรื่องชื่อเสียงทางคณะ จึงมีการกำหนดข้อต้องห้ามอันเหมาะสมที่สมาชิกต้องให้ความเคารพร่วมมือในกฎเกณฑ์ดังกล่าว โดยทางคณะจำกัดโดยอดแสวงแสงใหม่มีการแต่งตั้งผู้อาวุโสฝ่ายชายคือ ลุงหลาวแสงและผู้อาวุโสฝ่ายหญิงคือ ป้ามวย (ภรรยาลุงหลาวแสง) เป็นผู้อาวุโสคอยควบคุมพฤติกรรมคนในสมาชิกในที่นี้คือตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ให้ประพฤติตนในครรลองอันดีงาม สามารถทำการตักเตือนแนะนำแก่ผู้กระทำผิดได้ กฎเกณฑ์ดังกล่าวเป็นกฎโดยพื้นฐานที่ทราบโดยทั่วกันของคณะจำกัดทุกหนแห่ง นอกจากบางคณะอาจมีข้อกำหนดเพิ่มเติมนอกเหนือจากข้อบังคับหลักดังกล่าว แต่ทางคณะจำกัดโดยอดแสวงแสงใหม่ บ้านเปียงหลวงมีข้อกำหนดกฎเกณฑ์ของการเป็นสมาชิกจำกัดไว้หลายประการดังนี้

1. หากนักแสดงคนไหนจะแต่งงานต้องทำการขออนุญาตหรือต้องบอกกล่าวผู้อาวุโสภายในคณะให้ทราบโดยทั่วเสียก่อน
2. ถ้าหากนักแสดงเจ็บป่วยไม่สบายหรือเกิดอุบัติเหตุ สามารถขอความช่วยเหลือเรื่องเงินจากเงินกองกลางคณะ หากเป็นเรื่องไม่หนักหนาว่าแรงก็ต้องนำเงินมาชดใช้ทีหลัง
3. ต้องช่วยกันรักษาเครื่องดนตรี เครื่องเสียงและอุปกรณ์ทางการแสดงไม่ให้เกิดความเสียหาย
4. หัวหน้าคณะต้องมีความซื่อสัตย์เกี่ยวกับระบบการเงินและต้องมีการจัดทำบัญชีที่ชัดเจนสามารถตรวจสอบได้
5. เวลาไปแสดงในที่ใดก็ตามห้ามนักแสดงแอบไปเล่นการพนัน
6. ห้ามประพฤติผิดทางศีลธรรมคือการแอบเล่นชู้สาวกับคนในคณะ แต่ถ้าหากเป็นคู่สามี ภรรยา อย่างถูกต้องตามประเพณีแล้วถือเป็นกรณียกเว้น
7. ไม่ว่าจะเป็นการแสดงใดๆ ก็ตามนักแสดงต้องแสดงอย่างเต็มที่ หากเกิดข้อผิดพลาดในการแสดงห้ามนักแสดงทะเลาะกัน ให้ใช้การพูดจาเชิงแนะนำ ตักเตือน
8. ผู้อาวุโสต้องเป็นผู้ใหญ่ที่ดี ให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาแก่ผู้น้อยภายในวงด้วยความจริงใจ

9. ห้ามมิให้นำของอื่นใดอันไม่มงคลมาวางไว้บริเวณเณร (หิ้งครู) เมื่ออยู่ใกล้เณรจนสามารถร่ายมารยาทให้งาม รวมไปถึงมิให้นำนักแสดงผู้หญิงทำการฟิงหรือนอนใกล้บริเวณเณรเป็นอันขาด

10. ในช่วงแสดงจำดไตห้ามนักแสดงเที่ยวหากฝรั่งเพราะถือว่าเป็นการไม่ให้เกียรติคนดูและคนดูอาจมองจำดไตเป็นผู้นำทางกรีฑาที่ไม่ดี

11. ตลอดการแสดงจำดไต นักแสดงจะต้องสวมใส่ชุดไทใหญ่ตลอดงานและแต่งกายอย่างเรียบร้อย ไม่อนุญาตให้เปลี่ยนชุดอย่างสากจนกว่าการแสดงจะเสร็จสิ้น

12. เวลานั้นนักแสดงหญิงต้องการไปห้องน้ำหรือเดินเที่ยวในงานต้องมีเพื่อนไปเป็นกลุ่ม 4 คนขึ้นไปหรือต้องมีผู้ชายภายในวงไปเป็นเพื่อนด้วย ห้ามไปโดยลำพังเป็นอันขาด

13. ด้านหลังเวทีมีการแยกกลุ่มนักแสดงชาย หญิง อย่างชัดเจนมิให้นักแสดงชายเข้ามายุ่งเกี่ยวในเขตของนักแสดงหญิง

14. ห้ามนักแสดงนำสุราหรือของมีนเมาขึ้นมาดื่มภายในเวทีการแสดงเป็นอันขาด

15. ห้ามมิให้เรียกคนนอกคณะเข้ามายุ่งเกี่ยวในการแสดงหรือเข้ามายุ่งเกี่ยวในพื้นที่แต่งตัวนักแสดงนอกจากได้รับการอนุญาตจากผู้อาวุโสในวง

16. ก่อนจะได้รับความเป็นสมาชิกในคณะจำดไตต้องยอมรับเงื่อนไขกฎเกณฑ์ดังกล่าวเสียก่อน

17. หากใครต้องการเป็นสมาชิกจำดไตโดยอดแสวงแสงใหม่ต้องผ่านการฝึกงานแสดงด้วยการขยันมาซ้อม การติดตามคณะ เป็นระยะเวลา 6 เดือนขึ้นไปจึงจะสามารถเป็นสมาชิกอย่างสมบูรณ์

กฎเกณฑ์ดังกล่าวนับว่าเป็นกฎเกณฑ์ที่ต้องการให้สมาชิกภายในคณะเป็นผู้มีพฤติกรรมอย่างเหมาะสมและเป็นบุคคลตัวอย่างที่ดี เนื่องจากเป็นกลุ่มบุคคลสาธารณะอาจเป็นเป้าสายตาหรือเป็นที่รู้จักในสังคมกว้างมากกว่าบุคคลสามัญทั่วไป จึงเป็นกรอบที่ดีในการรักษาขนบธรรมเนียมทางพฤตินัยของสังคมไทใหญ่ได้เป็นอย่างดี ละจึงนางรำในคณะเคยให้สัมภาษณ์ความทรงจำที่ไม่เคยลืมของความประทับใจในการเล่นจำดไตว่า “ ตอนนั้นถึงคิวที่พวกหนูต้องออกไปรำเป็นกลุ่มทุกคนแต่งตัวเสร็จกันหมดแล้ว เหลือแต่หนูที่แต่งตัวยังไม่เสร็จ กำลังเคียนหัว ใต้อยู่ใกล้จะเสร็จแล้ว ตอนนั้นเพลงก็ขึ้นทำนองแล้ว เพื่อนก็ออกไปรำกันหมด เราเลยออกไปรำทั้งที่เคียนหัวยังไม่เสร็จ คนดูเขาก็มองมาที่เรา มีเสียงหัวเราะบ้าง มีการชี้ขึ้นมาบนเวทีบ้าง จากนั้นดูหลวงแสงก็ดึงตัวเราเข้าเวทีทันที แล้วดูเราว่า ใครบอกให้ออกไปแสดงทั้งที่ยังแต่งตัวไม่เสร็จแบบนี้ รู้ไหมว่ามันไม่ดีเลย ต้องแต่งตัวให้เรียบร้อยเสียก่อนที่จะออกไปแสดงรู้ไหม ” ในเหตุการณ์วันนั้นทำให้นางรำคนดังกล่าวจดจำพร้อมรอยยิ้มเพราะตกตัวเองในความประทับใจที่ตราตรึงและจดจำเป็นบทเรียนว่า

หากตนจะขึ้นแสดงเมื่อไหร่ ต้องพร้อมทั้งเสื้อผ้าและกรีธา สามารถที่จะบอกว่าตนเองนั้นเป็นผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรมไทใหญ่ของตนเองอย่างภาคภูมิใจ

5.2 แผ่นเสียงแข่งไต

คณะจัดไตยอดแข่งแลงใหม่เดิมทีเมื่อเวลาเดินทางไปเล่นการแสดงที่ใดก็มีการบอกเล่าเรื่องราวแก่คนรุ่นหลังจากความทรงจำที่พอจำได้ว่าเคยไปเล่นที่ใด เรื่องราวที่เล่นในตอนนั้นคือเรื่องอะไร แต่ความทรงจำนั้นอาจให้รายละเอียดหรือการถ่ายทอดเรื่องราวไม่แน่ชัดเท่าการได้บันทึกอย่างมีหลักฐาน ในสมัยนั้นก็ยังมีเพียงแต่สมุดบันทึก ซิติการแสดงของคณะและรูปถ่ายบางรูปสามารถบอกเล่าเรื่องราวที่ช่วยรื้อฟื้นความทรงจำแก่คนในคณะได้มากพอสมควร หากแต่คอยนึกเพียงอย่างเดียวผู้แต่ผู้แก่ในคณะอาจลืมเลือนเป็นแน่ คณะยอดแข่งแลงใหม่แต่ก่อนไม่ค่อยมีรูปถ่ายเชิงประวัติศาสตร์ของคณะมากเท่าไรนักรวมไปถึงการผลิตซิติการแสดงจัดไตก็ยังมีอยู่น้อยมาก เนื่องจากขาดบุคลากรผู้มีความรู้เฉพาะทางและการบันทึกภาพหรือซิติจะต้องมีเครื่องเทคโนโลยีที่ต้องมีงบประมาณพอสมควรในการจัดซื้อหา ถ้าฟังรายได้จากการแสดงจัดไตนั้นก็ไม่ได้มากเท่าไรในการลงทุนซื้อของประเภทนี้ ได้แต่ฝากความตราตรึงใจแก่ท่านผู้ชมจากการเฝ้าความการพื่อรำการละครได้จดจำในความสามารถของนักแสดงและคอยติดตามผลงานการแสดงจัดไตในแต่ละที่เพียงเท่านั้น

ในช่วงยุคหลังประมาณ 5 ปีนี้ฐานะทางเศรษฐกิจของคนในคณะเริ่มมีแนวโน้มที่ดีขึ้นแต่นักแสดงยังอยู่ในฐานะฐานะลำบากยากจน ต้องดิ้นรนทำมาหากินเพื่อความอยู่รอดแต่ก็มีได้ลดละการให้ความสำคัญต่อจัดไตไปแม้แต่น้อยกลับคิดพยายามพัฒนาศักยภาพความพร้อมของคณะเท่าที่จะทำได้ ทางคณะเริ่มมีการจัดซื้อกล้องถ่ายรูปแบบอย่างดีหรือแบบมืออาชีพอย่างใดอย่างนั้นเพื่อที่คอยทำหน้าที่บันทึกการแสดงของคณะว่าเคยทำการแสดงอะไรบ้าง มีลักษณะแบบไหน โดยเจ้าของกล้องนั้นเป็นของจายมูหริ่งตะ ระงหัวหน้าคณะจัดไต ได้มอบหมายให้จายอ่อน เป็นผู้ดูแลด้านโสตทัศนประจำคณะ อ่อนนั้นเป็นคนไทใหญ่แต่ได้สัญชาติไทยตอนเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาที่ 4 เคยทำงานด้านการอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น โดยการสอนภาษาไทยใหญ่แก่เด็กในหมู่บ้าน จากนั้นตนเองมีความสนใจทางด้านการตัดต่อเทคโนโลยีภาพวิดีโอจึงเข้าอบรมการตัดต่อวิดีโอกับ อาจารย์อุดรสายบัว ผู้ทำการจัดอบรมสอนโปรแกรม Sony VAGAS และทำการศึกษาเพิ่มเติมจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยการใช้อุปกรณ์ Uleage ในการทำตัดต่อวิดีโอ อ่อนเข้ามาอยู่ในคณะได้ 2 ปีจึงเสนอความคิดภายในวงว่าตนเองนั้นไม่ได้มีความสามารถทางด้านการแสดงเท่าไรนักแต่จะขอช่วยงานในวงด้วยการเป็นแรงงานทั่วไปและรับผิดชอบด้านการบันทึกสื่อทางการแสดงให้กับคณะซึ่งทางคณะก็เห็นว่าการมีผู้รับผิดชอบทางด้านนี้ก็เป็นเรื่องดีและสามารถช่วยขุดในการผลิตสื่อแก่บุคคล

อื่นๆ ได้ จากนั้นอ่อนจึงเริ่มจัดทำวีซีดีของคณะอย่างเป็นทางการเมื่อ 2 ปีที่แล้วจัดจำหน่ายหารายได้เข้าคณะตรงข้างเวทีจ้าตไตแก่ผู้ที่สนใจ คือ ทำสไลด์ประกอบเพลงเห็ดความ รูปภาพนั้นนำเสนอภาพเกี่ยวกับขั้นตอนการจัดเตรียมการแสดงจ้าตไตคณะยอดแขวงแลงใหม่ตั้งแต่การขนย้าย การตั้งเวที ขั้นตอนการเตรียมแสดง การแสดง จนถึงการเสร็จสิ้น โดยเขียนชื่อซีดีว่า จ้าตไตยอดแขวงแลงใหม่ จุดมุ่งหมายเพื่อให้คนชื่อซีดีได้รู้จักความเป็นมาของคณะยอดแขวงแลงใหม่และขั้นตอนการลงมือกว่าจะเป็นเวทีจ้าตไต จากนั้นมาทางคณะมีความเห็นว่าจะมีการหางบประมาณในการจัดซื้อเครื่องถ่ายวีดีโอประจำคณะไว้ใช้ประโยชน์ และสิ่งนั้นก็เกิดขึ้นจริงหลังจากนักแสดงจ้าตไตยอดแขวงแลงใหม่มีโอกาสไปแสดงที่คอยไตแลง ในวันเจ้อจ้าตจั้งไต ปี พ.ศ. 2553 ในวันเดินทางกลับได้มีโอกาสเข้าพบเจ้ายอดศึกผู้นำการกอบกู้อิสรภาพแห่งรัฐฉานกล่าวคำขอบคุณกับคนในคณะยอดแขวงแลงใหม่ของการเสียดสละมาเล่นจ้าตไตให้ชาวบ้านและกลุ่มทหารดู จากนั้นก็ไถ่ถามทางคณะว่าต้องการให้ท่านช่วยเหลืออะไรหรือป่าว อ่อนจึงเสนอว่าทางคณะกำลังขาดแคลนเครื่องอัดวีดีโอเพื่อบันทึกการแสดงไว้จัดจำหน่ายและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทใหญ่แก่ผู้สนใจ เมื่อเจ้ายอดศึกได้ยินคำขอนั้นจึงกล่าวต่อไปว่า “ก่อนหลี่ฮ่า เจ้าออกเก็ง สูออกเก็งน่อ” ก็คือเจ้ายอดทำการช่วยสนับสนุนเรื่องทุนทรัพย์ครั้งหนึ่งนับว่าเป็นงบประมาณแห่งกำลังใจสำคัญในการรักษาการแสดงจ้าตไตแก่คนในคณะอย่างมากเลยทีเดียว

จากนั้นมาทางคณะจึงคิดพัฒนาจุดขายของการผลิตด้วยการทำเป็นแบบการบันทึกแผ่นเสียงและภาพเคลื่อนไหวจากหมอกความในคณะ เช่น จายกาหริ่งตี้ ได้นำเรื่องราวการสังเกตุการณ์ของพฤติกรรมคนไทใหญ่บางคนหลังจากหนีอพยพเข้ามาทำกินในประเทศไทย กระทำตัวบิดเบือนจากจารีตคนไทใหญ่ในที่นี้หมายถึงพยายามสร้างเกราะตนเองให้ดูเป็นคนทันสมัยอย่างไทย พยายามหลงลืมความเป็นไทใหญ่มุ่งหาสู่ความศรีวิไลและดูถูกเหยียดหยามคนไทใหญ่ฐานะยากจนด้วยตัวเอง จะว่าไปก็เหมือนนอยความเป็นไทใหญ่นั้นเอง จายกาหริ่งตี้สังเกตุการณ์แล้วเกิดความไม่สบายใจและอยากจะมีส่วนช่วยในการสะกิดต่อมสำนึกความเป็นชาติพันธุ์ไทใหญ่แก่ผู้หลงลืมในรากเหง้าทางวัฒนธรรมตนเองมิให้หลงผิด ด้วยการใช้วิชาความรู้จากการเป็นหมอกความเป็นเครื่องมือในการช่วยเหลือผ่านเสียงบทเพลงที่ตนเองแต่งขึ้นด้วยการออกวีซีดีชุดแรกชื่อว่า “เป็นเสอต้องมีลาย เป็นไตต้องฮักจ้าต” คือ หากจะเป็นเสอจะต้องมีลายเสอ เป็นคนไทใหญ่ต้องเป็นคนรักชาติ จึงขอทำการหยิบยกเนื้อหาบทเพลงส่วนหนึ่งพร้อมคำแปลจากศิลปินในถ้อยคำที่ว่า

“วากาไตเคอไตเป็นเสอ หือเป็นเมียวอันกินเกอน้อกเพิง
หือเป็นเลออัน กอมเต็งก้านซุมเป็นเคอไหล”

(คำแปล)

จะกล่าวถึงสัญลักษณ์ของความเป็นเสือ หากเป็นเสือต้องกินเนื้อไม่ใช่เป็นสัตว์กินหญ้า กินฟางเฉกเช่นเดียวกันฉันเชื่อชาติของเราเองก็มีความเป็นชาติมาก่อน เรามีวัฒนธรรมมาแต่เดิมแต่เชื้อสาย เคยมีเจ้าอยู่หัว เคยมีการสร้างบ้านแปงเมืองมาในอดีต

ผู้ศึกษาพยายามฟังความหมายที่ตัวศิลปินพยายามสื่อความหมายให้เราเข้าใจ ในตอนแรกเราก็พอเข้าใจแบบความหมายอย่างหลวมๆ หากมานั่งพิจารณาการสื่อความหมายในบทความแล้ว ต้องเก็บคำสำคัญๆ มาตีความหมายในเชิงลึกเพื่อให้เกิดความเข้าใจในปริศนาคำความนั้นอย่างแตกฉาน ถึงแม้ว่าผู้ศึกษาอาจเข้าใจความหมายของบทความได้ไม่ลึกซึ่งเนื่องด้วยเป็นคนต่างชาติ ภาษาดูต่างภาษา แต่ยังมีวัฒนธรรมร่วมกันจึงพอเข้าใจความหมายที่ศิลปินต้องการสื่อ คือ การหยิบยกเสือซึ่งเป็นสัตว์สัญลักษณ์ประจำชาติพันธุ์ไทใหญ่นั้นแต่เดิมที่เป็นสัตว์มีนิสัยชอบกินเนื้อสัตว์ หากแต่หันมากินพืชผักนั้นคงจะมีหลงเหลือความเป็นเสืออย่างแน่แท้ เปรียบดังคนไทใหญ่แต่เดิมตนเองมีเหง้าวัฒนธรรมอย่างไรก็ยังคงให้เป็นอย่างนั้นต่อไป ถึงจะพยายามออกนอกความเป็นตนตนมากเท่าไรหรือยอมสိตัวเองให้กลายเป็นอีกเผ่าพันธุ์ ถึงกระนั้นก็สามารถหลุดพ้นความเป็นตัวตนได้ ถึงจะเปลี่ยนไปอย่างไรก็ยังเหลือกลิ่นความเป็นวัฒนธรรมเดิมของตนอยู่ดี ดังนั้นจงภาคภูมิใจในความเป็นตัวตนเถิดอย่าได้เอาความคิดในการแปรตนเองให้เป็นอื่นเสียเลย

ในชุดต่อมา ความปวดคร้าว ความไม่สมหวังทางด้านความรักของจายกาหรั่งติ๊ะ ก็ถูกตีแผ่ออกมาในแผ่นเสียงเฮ็ดความอีกอัลบั้ม แต่คราวนี้ก็มีเนื้อหาที่น่าสนใจไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าแผ่นแรกคือ เรื่องราวความรักที่ไม่สมหวังของตนเองเนื่องจากต้องหนีภัยทางการเมือง โดยการนำเรื่องชีวิตจริงที่ผ่านมาแล้ว 25 ปี ของตนเองพรรณนาเป็นบทความถึงความอดอันตันใจของการจากลาคนรักจากรัฐจัน ที่เคยอยู่กินด้วยกันมาแต่สมัยยังวัยรุ่น มาวันหนึ่งขุนล่าออกมาขมขื่นบังคับให้มีการเกณฑ์ชายไทใหญ่ไปเป็นทหาร จายกาหรั่งติ๊ะ ไม่อยากจะเป็นทหารจึงตัดสินใจหนีมาอยู่เมืองลายค่าโดยไม่ได้ล้าลาคนรักอย่างดิบดีแล้วทำการบวชเป็นพระ หากชายใดบวชเป็นพระก็คือเป็นกรรมิกเว็นในการถูกเกณฑ์เป็นทหาร จากนั้นก็เดินทางเข้ามาอยู่วัดฟ้าเวียงอินทร์บ้านเปียงหลวง ทำการช่วยสอนภาษาไทยไทใหญ่แก่เด็กนักเรียนในหมู่บ้าน เมื่อออกลาสิกขาบทก็ออกมาทำงานทำในกรุงเทพมหานครจากการตัดสินใจออกบวชในครั้งนั้นก็ไม่ได้มีโอกาสกลับไปบ้านหรือได้พบหน้าคนรักคนนั้นอีกเลย เพียงแต่ได้ยินข่าวคราวมาบ้างว่ายังสุขสบายดี แม้เวลาของการจากลาจะล่วงเลยมานานับ 25 ปี ความคิดถึง ความหวังไขยังไม่มีอาจลบเลือนได้จึงเกิดแรงบันดาลใจในการผลิตซีดีแผ่นนี้จำหน่ายและฝากเอาซีดีชุดนี้ฝากคนรู้จักช่วยส่งต่อไปยังครอบครัวของคนรักเพื่อเป็นการบอกกล่าวคำขอโทษหรือความจำใจต้องลาจาก ซีดีชุดนี้เปรียบดังการเขียนข้อความต่างหน้าบอกแทนความรู้สึกทุกอย่างให้คนรักของจายกาหรั่งติ๊ะให้ทราบถึงความรู้สึกตน และจายกาหรั่งติ๊ะได้ทราบว่าคนรักได้ฟัง

บทความทั้งหมดแล้วให้อภัยพร้อมการรำไให้จากเสียงบทความ จากการออกซีดีแค่ 2 ชุด ทำให้จ่ายกาหรีงตะได้รับการตอบรับจากผู้จัดซื้อซีดีเป็นอย่างดี นอกจากจะทำให้ผู้คนยังคงไว้ในวัฒนธรรมการฟังบทความป่านเก่าที่จ่ายกาหรีงตะ ได้ปรุงแต่งขึ้นรังจะเป็นส่วนช่วยให้ผู้หลงลืมอะไรบางอย่างได้ข้อคิดจากบทเพลงไม่มากนักน้อย

หมอกความอันเลื่องชื่อของคณะยอดแซงแลงใหม่อีกท่านก็มีการผลิตแผ่นเสียงเช่นเดียวกันกับจ่ายแสงอยู่หลายชุดเช่นเดียวกันเขามีนามว่า “จ่ายมุหรีงตะ ฟังบุญ” เป็นนักร้องประจำคณะผู้มีความสามารถและพรสวรรค์ในการกวมไต ได้ทุกรูปแบบจนเป็นที่ยอมรับในฝีมืออย่างกว้างขวางในวงการหมอกความไต จ่ายมุหรีงมีการผลิตซีดีอยู่หลายชุด เช่น หัวไตเฮ็ดก้านเมิงไต (การเข้ามาทำงานทำของคนไทใหญ่ในประเทศไทย) ฟ้องกั้นต้าไต (การรู้จักสามัคคีในกลุ่มไทใหญ่) ก้างใจไสยน้ำโคง (การรักษาแม่น้ำสาละวิน) ห่มหมายป้างโหลง (ว่าด้วยสัญญาปางโหลง) เป็นต้น ผู้ศึกษาสนใจการผลิตซีดีว่าด้วยเรื่อง ก้างใจไสยน้ำโคง และ ห่มหมายป้างโหลง ว่าเป็นหัวข้อซีดีที่ค่อนข้างเป็นสิ่งกระทบด้านสังคม ความเป็นอยู่ของชาวไทใหญ่เป็นอย่างมากพร้อมทั้งเป็นซีดีช่วยถ่ายทอดเรื่องราวของจุดเปลี่ยนความเป็นชาติให้แก่ผู้ฟังไม่ว่าเพศใด วัยใดก็ตามได้รับทราบและช่วยต่อยอดความใส่ใจฟังควรจะทำตามเนื้อหาบทเพลงดังจะยกตัวอย่างของบทความในแต่ละเรื่องคือ

เรื่อง ก้างใจไสยน้ำโคง คือการถ่ายทอดเรื่องราวความงามและความอุดมสมบูรณ์อันมากไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติของกลุ่มแม่น้ำสาละวิน แต่เดิมที่รัฐฉานเป็นเจ้าของพื้นที่แต่มีสามารถรักษาสมบัติของชาติเหล่านี้ไว้ได้เนื่องจากถูกผู้มีอำนาจเหนือกว่าคือ อังกฤษและพม่า เข้ามาครอบครองและแสวงหาผลประโยชน์กลับไปทำให้สภาพชีวิตของคนไทใหญ่กลับสูญเสียทั้งจิตวิญญาณคนกับธรรมชาติและถูกจำกัดเข้าทำกินในพื้นที่ดังกล่าวถูกถ่ายทอดผ่านบทความอันกินใจไว้ดังนี้

“หน้าอยู่ชุกชานกานมาตามแก่น่าหงาแมวโคง น้ำคองน้ำคองเอื้อ

เฮ็ดสากสี่เหม่งป็นเห่อไตไล่หลักแหลม

จามจันโดยลุมองป็นมาย้อนสู่วัเก่าไว้เมื่อแล หย่านสูมาเข้าจิมเกา

แต่เอาไ่นกว่า ปุ่นต่านน้ำคองแต่แต่ชูดองเหม่งป็นเห่อไตไล่หี่ยมเซา เฮาถูกไตก่อหลิตต่อหอมพ้อม เปงเผ่ากันกูยงกูจ่ายกุ่มันเพอเหย่านา”

(คำแปล)

“ในแต่ละกลุ่มชนเผ่าที่อาศัยในเมืองไตยังคงเฝ้าอธิษฐานเรื่องราวบางสิ่งทีตนเองนั้นรู้สึกเศร้าหมองไม่สบายใจเกี่ยวกับว่าด้วยเรื่องการบริหารเมือง ขอแม่น้ำคองแม่น้ำคองได้รับรู้ถึงเรื่องราวและช่วยอวยพรให้เกิดสิ่งสวัสดิมงคลแก่ชาติไทใหญ่ด้วยเถิด เรื่องราวอันเลวร้ายนั้นที่ผ่านมาหาได้

เกิดขึ้นเพราะความไม่สามัคคีกัน ในชาติไทใหญ่เราหรือ ความแตกร้าวมันทำให้ชาวต่างชาติเข้ามา รุกล้ำในแผ่นดินของเราโดยง่าย ขอให้ตั้งแต่นี้ต่อไป ขอแรงคำอธิษฐานต่อแม่น้ำสาละวินของพวกเรา ช่วยทำให้เราชาวไทใหญ่ทั้งหญิง ทั้งชาย ทุกๆ คนเจริญอกงามและเราจะพร้อมใจช่วยกันรักษา แม่น้ำเช่นเดียวกัน”

ซิดีอีกชุดหนึ่งที่ยากจะยกนำเสนอผลงานของจายมุหฺริงตี้เกี่ยวกับจุดแตกหักของประเทศพม่ากับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศโดยเฉพาะความปวดร้าวของชาวไทใหญ่ผู้เกี่ยวข้องกับเรื่องสนธิสัญญาปางโหลง ณ เมืองปางโหลง รัฐฉาน สัญญาแห่งการเริ่มต้นสงครามระหว่างคนในชาติกันเอง จายมุหฺริงตี้ใจออกอัลบั้มชุดนี้ขึ้นมาเพื่อต้องการถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์สำคัญที่มีอาจลิมของการถูกรัฐบาลทหารพม่าหักหลังบอกเล่าแก่เยาวชนรุ่นใหม่หรือผู้หนีอพยพเข้ามาอาศัยทำกินในประเทศไทย เพื่อใครบางคนหลงลืมเรื่องราวดังกล่าวและหมายใจว่าบทความนี้จะเป็นการช่วยตอกย้ำจิตสำนึกร่วมของความรู้สึกรักชาติไทใหญ่มิให้เจือจางลงไป ถึงแม้ว่าจะไม่ได้ อยู่ในดินแดนบ้านเกิดก็ตามแต่ขอให้ได้รับฟังบทความแล้วให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือชาติ อย่างไม่ อย่างไรก็ดี บทความในเรื่องนี้มีเนื้อหาเน้นย้ำเกี่ยวกับความปวดร้าว การลุกขึ้นต่อสู้ของกลุ่มทหารไทใหญ่ผู้กอบกู้ชาติและการย้ำจิตสำนึกคนไทใหญ่ไว้อย่างเข้มข้นเลยทีเดียว ในอัลบั้มชุด “ห่มหมายปางโหลง” จึงขอยกตัวอย่างบทความบางตอนเช่น

“แต่เอ้าปีเหงเก่าป่าสี่สิบปายเจ็ด วันถี่สิบสอง เหลินหื้อหมินก้างเสอไตอาน หึ่งหลือควานานเยาเฮาโล่ยาเป็นเกาเหลน

แสนเปมาห่างหลี่จัน ป้านอ้ายหมิกอ้ายเลิงควากเมิงหลี่มาย่าเต่าเกา ห่มหมายลากหลิก มีไว้ห่มานหย่า

เผอเหล่ามาย่าลู่เหลบข่อย กอยฮู้เป็นอ้ายคนหมิกเหิกก่ามาแป็ดเหลนเฮา”

(คำแปล)

“ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1947 วันที่ 12 เดือนกุมภาพันธ์ ในความตั้งใจที่เราคาดหวังไว้กลับไม่เป็นดั่งนั้น เรื่องราวอันเลวร้ายนั้นมันเกิดขึ้นมานานแล้วที่เราถูกหลอกลวง มันแสนจะเสียความรู้สึกกับคนไม่เห็นแก่ความรู้สึกแก่ผู้อื่นเป็นอย่างยิ่ง มันผู้นั้นช่างน่ารังเกียจ เหมือนไอ้คนชั่ว ไอ้คนเลว พวกมันบุกกรุกเข้ามาเมืองเราแล้วกระทำสิ่งชั่วช้าแก่พวกเรา สัญญาดังกล่าวพวกเราช่วยกันร่างขึ้นมา หมายถึงจะเป็นเรื่องดีแต่ลองคิดดูเถิดว่าใครเป็นผู้ทำลายสัญญาดังกล่าว คนนั้นหาใช่ใครก็ไอ้คนชั่วเหล่านั่นแหละที่มาหลอกลวงเรา”

จายมุหฺริงตี้กล่าวว่า ซิดีสองชุดนี้เป็นวิธีที่ได้รับความนิยมและชื่อเสียงแก่ตนเป็นอย่างมาก มีการส่งซิดีดังกล่าวไปยังเมืองนอก (รัฐฉาน) ไปยังกลุ่มชาวบ้าน กลุ่มทหาร กลุ่มนักแสดงจ๊าด ไตคณะอื่นๆ จนเป็นบุคคลผู้มีชื่อเสียงในดินแดนรัฐฉาน เคยมีคนติดต่อให้จายมุหฺริงตี้ไปแสดงในรัฐ

งานหลายครั้งแต่ตนเองนั้นมิสามารถไปได้เนื่องด้วยเป็นบุคคลอันตรายในเชิงผู้ปลุกระดมและเสียดสีรัฐบาลทหารพม่าลงซีตีความได้ไวหลายอย่าง หากเดินทางไปแล้วอาจเกิดความไม่ปลอดภัยแก่ชีวิตเป็นได้ เหตุผลดังกล่าวสามารถบอกได้ว่าการผลิตซีตีของคนในคณะยอดแขวงแลงใหม่นั้น นอกจากเป็นการผลิตเพื่อให้เกิดความบันเทิงแล้ว ยังแฝงไปด้วยการปลุกจิตสำนึกแก่ผู้รับฟังในท้องถิ่นต่างๆ ไว้อย่างน่าสนใจรวมไปถึงการสร้างเครือข่ายแฟนคลับของคณะยอดแขวงแลงใหม่ให้เป็นที่รู้จักและชื่นชอบอย่างกว้างขวางอีกด้วย

จากบทเพลงทั้งหลายนี้ประเด็นหลักของการผลิตซีตีนั้นแน่นอนต้องมีเรื่องราวได้เข้ามาทางศิลปินมีการตกลงว่ารายได้ร้อยละ 50 จะแบ่งเข้าเงินกองกลางของคณะเพื่อนำไปจัดสรรการพัฒนาคณะต่อไปแต่รายได้ไม่ได้เป็นตัวสำคัญของการผลิต หากแต่เป็นตัวช่วยในการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการมีหมอกความที่มีความสามารถในการร้อง การแต่งบทเพลง ให้ผู้ชมนั้นเกิดความชื่นชอบประทับใจในตัวศิลปินและติดตามคณะจ้าไตยอดแขวงแลงใหม่ เพื่อเป็นตัวช่วยอย่างหนึ่งให้คณะมีผู้ติดตาม หรือ “แฟนคลับ” ของคณะอันเป็นพลังขับเคลื่อนของกำลังใจนักแสดงให้สืบสานการแสดงจ้าไตและมีแรงใจในการผลิตบทเพลงอันทรงคุณค่าทางจิตใจของคนไทใหญ่นี้ต่อไป



รูปที่ 59 ซีตีการแสดงคณะจ้าไตยอดแขวงแลงใหม่



รูปที่ 60 แผ่นเสียงแสวงไตของหมอกวามในคณะยอดแสวงแสงใหม่

5.3 จัดได้สู่ระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนบ้านเปียงหลวง

โรงเรียนบ้านเปียงหลวงเป็นโรงเรียนของรัฐบาลทำการเปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงชั้น ม.3 นักเรียนที่ได้เข้ารับการศึกษารองเรียนแห่งนี้มีหลายชาติพันธุ์ด้วยกันทั้งไทใหญ่ จีน ลีซอ โดยเข้ารับการศึกษากายใต้การควบคุมของกระทรวงศึกษาธิการ นอกเหนือจากตารางการเรียนการสอนตามแผนหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดรายวิชา โรงเรียนบ้านเปียงหลวงมีการเพิ่มหลักสูตรท้องถิ่นเพิ่มเติมแก่นักเรียนด้วยนายชูศักดิ์ เนียมทอง ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านเปียงหลวง (ปัจจุบัน ได้ย้ายไปบริหารยังพื้นที่อื่น) มีแนวคิด ว่า ณ อำเภอเวียงแหง โดยเฉพาะบ้านเปียงหลวง บ้านหลักแต่ง ศูนย์อพยพกุงจ่อ เป็นพื้นที่ที่มากไปด้วยความมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทใหญ่อย่างเด่นชัด มีพ่อครูแม่ครูผู้มีความสามารถเฉพาะทางหลากหลายด้านหากปล่อยละเลยไปองค์ความรู้ อาจสูญหาย และกล่าวไว้ว่า “พ่อครูแม่ครูเปรียบดั่งใบไม้กำลังร่วงโรยสู่ดิน ที่ต้องการให้ใบไม้ใหม่ แดกหน่อรองรับใบไม้ใบเดิม” จึงทำการปรึกษาโครงการร่วมกับพ่อครูสง่าคำ แต่งยอดศิลป์ขึ้นชื่อ ชาวไทใหญ่และบุคลากรภายในโรงเรียน ทำการหยิบยกภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละประเภททำการรวบรวมให้ได้มากที่สุดเพื่อทำการจัดตั้งชมรมภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นหลักสูตรเพิ่มเติม สามารถทำการรวบรวมได้ 45 อย่าง เช่น การทำกระดุมแบบไทใหญ่ การฟ้อนนกกิ่งกะหว่า การทำอาหารไทใหญ่ การจักสานงานหัตถกรรม การประดิษฐ์ตัวโต รวมไปถึงการแสดงจัดได้ก็ได้รับการคัดเลือกให้เป็นวิชาการเรียนรู้เช่นเดียวกัน หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นได้กำหนดใช้กับกลุ่มนักเรียนเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2552 ผ.อ.ชูศักดิ์กำหนดให้ครูในโรงเรียนแต่ละท่านมีหน้าที่รับมอบหมายดูแลหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นแตกต่างกันออกไปในแต่ละแขนง ครูที่ได้รับหน้าที่ดูแลจะทำการ

ติดต่อเสาะหาพ่อครู แม่ครู หรือครูผู้สอน เพื่อประสานงานการนัดเวลาเรียนในระบบนอกเวลาเรียน และทำการฝึกซ้อมไปพร้อมกับเด็กด้วย

ลักษณะการเรียนการสอนคือ ใน 1 อาทิตย์ของการเรียนจะมีการนัดหมายเรียนวิชาภูมิปัญญาท้องถิ่น 1 ครั้งด้วยเวลาประมาณ 2 - 3 ชั่วโมง เป็นระยะเวลา 1 เทอม ในเทอมต่อไปก็มีกำหนดหมายเรียนไปตามแต่นักเรียนคนไหนมีความสนใจเฉพาะทางด้านใด และมีโครงการขยายกลุ่มเป้าหมายไปยังนักเรียนชั้น ป.4 - 6 ในปีการศึกษา 2555 นี้ ครูโนริย์ผู้เสนอการแสดงจำัดไตให้เป็นหนึ่งในทางเลือกวิชาภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื่องจากตระหนักถึงความเป็นนาฏศิลป์สำคัญประจำชาติพันธุ์ไทใหญ่ที่ควรซึ่งแก่การสืบสานแต่เยาวชนรุ่นใหม่ ครูโนริย์กล่าวถึงการตั้งชมรมนี้ขึ้นมาว่า “การเปิดชมรมนี้ได้รับความสนใจแก่นักเรียนประมาณ เกือบ 20 คนต่อเทอมเลยทีเดียว ส่วนมากก็เป็นนักเรียนผู้หญิง ไม่ค่อยมีนักเรียนผู้ชายเท่าไรเพราะถ้าเป็นผู้ชายเขาจะไปเข้าชมรมก้าลาย ฟ้อนนกก ฟ้อนโต เสียมากกว่า และอยากให้มีโครงการนี้ต่อไปเรื่อยๆ เพราะตนเองเคยดูจำัดไตตั้งแต่ยังเด็กจึงอยากให้ให้นักเรียนรุ่นใหม่ฝึกรำจำัดไตให้ได้อรรถในศิลปวัฒนธรรมของตนเอง” (ข้อมูลการสัมภาษณ์สัมภาษณ์ครูโนริย์ ผู้ดูแลหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนบ้านเปียงหลวง) ผู้ที่ครูโนริย์จัดมาเป็นแม่ครูสอนการแสดงจำัดไตคือ ป้าอู จากศูนย์อพยพพวงจ้อ ป้าอูก็มีได้หาเป็นผู้ใดอื่น ป้าเป็นนักแสดงประจำคณะยอดแสงใหม่บ้านเปียงหลวงนั่นเอง จะว่าไปก็ถือว่าเรียนกับผู้คลุกคลีโดยตรงกับการแสดงจำัดไตด้วยก็ว่าได้ ซึ่งในครอบครัวของป้าอูเองก็ล้วนเป็นนักแสดงจำัดไตทั้งสิ้น หลาว และ ศศิภา เป็นลูกชาย ลูกสาวของป้าอูเป็นผู้สืบสานการแสดงจำัดไตโดยตรงจากแม่ที่เคยเรียนอยู่ที่โรงเรียนบ้านเปียงหลวงเช่นเดียวกันและปัจจุบันก็เป็นนักแสดงประจำคณะยอดแสงใหม่อีกด้วย

การเรียนรูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ครูโนริย์เขียนขึ้นใช้ชื่อหลักสูตรว่า “การแสดงจำัดไต (ลีเกไทใหญ่)” มีการเขียนที่มาความสำคัญของการแสดงจำัดไตนั้นเป็นศิลปะการแสดงประจำชาติไทใหญ่ และบอกถึงปัญหาผู้สืบสานและความนิยมของจำัดไตมีแนวโน้มลดลงจึงจัดทำขึ้นเพื่อเสริมความรู้ทางการแสดงและทักษะเชิงปฏิบัติ อันเป็นการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นพร้อมทั้งเป็นการส่งเสริมชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ โดยวัตถุประสงค์นั้นต้องการให้นักเรียนเข้าใจความเป็นมาของจำัดไตและเกิดความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเองพร้อมทั้งเกิดความตระหนักในสิ่งมีค่าที่กำลังจะสูญหายไปตามกาลเวลา เนื้อหาของหลักสูตรถูกแบ่งออกเป็น 5 ส่วนดังนี้

1. การเรียนประวัติความเป็นมาของการแสดงจำัดไต
2. การฝึกทำพื้นฐานของการใช้เท้า
3. การฝึกทำพื้นฐานของการใช้มือ

4. การฝึกรำเบื้องต้น โดยไม่ใช้เพลงประกอบ

5. การฝึกรำเบื้องต้น โดยการใช้เพลงประกอบ

ในหลักสูตรการเรียนการแสดงจำดไตนี้ใช้เวลาเรียนทั้งหมด 22 ชั่วโมง ภาคทฤษฎี 4 ชั่วโมง ภาคปฏิบัติ 16 ชั่วโมงในแต่ละอาทิตย์ครูโนริยะจะเชิญแม่ครูมาสอนการแสดงจำดไตที่โรงเรียนบ้านเปียงหลวงบ้าง หรือไม่ก็ไปเรียนที่บ้านแม่ครู สลับเปลี่ยนกันไป เมื่อถึงวาระเทศกาลของบ้านเปียงหลวง นักเรียนในกลุ่มก็จะถูกแต่งตัวอย่างสวยงาม แล้วเชิญให้ขึ้นแสดงบนเวทีในงาน เพื่อเป็นการปฏิบัติภาคสนาม เพราะถือว่าเมื่อเรียนรู้แล้วก็ต้องสามารถออกใช้งานได้จริง ป้าอู แม่ครูสอนจำดไตกล่าวถึงกลุ่มนักเรียนว่า “พอแม่สอนพวกเด็กหมดแล้วก็คุยกับครูโนริยะว่าจะให้นักเรียนไปเต้น(รำ) งานปีใหม่ใด แม่ก็จะได้ว่าที่เราสอนมาเด็กๆ ทำได้แค่ไหน พอเด็กๆ เต้นกันเสร็จเขาก็บอกว่าสนุกและดีใจที่ได้เต้นในวิชาที่เขาเรียนมา และเด็กๆ ยังบอกอีกว่าหากมีครั้งต่อไป ก็เรียกพวกหนูมาเต้นอีกก็ได้”(ข้อมูลการสัมภาษณ์ป้าอู แม่ครูสอนวิชาภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการสอนรำจำดไต) การทำเช่นนี้ทำให้ตัวนักเรียนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจว่าตนเองนั้นเป็นผู้ช่วยสืบสานศิลปะการแสดงจำดไตให้เป็นที่รู้จัก โดยใช้ร่างกายและจิตใจของตนเป็นสื่อผ่านบอกความรู้สึกของความภูมิใจในการสืบสานและความสนุกไปพร้อมกับทำรำอันงดงาม ไม่เพียงแต่ชมรมการเรียนจำดไตที่สมควรแก่การเป็นวิชาเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่าดำเนินต่อไปเรื่อยๆ ชมรมอื่น เช่น ชมรมสานกบไต(หมวก) ชมรมทำกระดุมเสื่อไต เป็นต้น ก็มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน เพราะมันเป็นตัวช่วยปลูกฝังให้เด็กเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในวัฒนธรรมตนเองและเรียนรู้ในการนำประโยชน์จากการเรียนภูมิปัญญามาใช้ได้ในชีวิตจริงควบคู่ไปกับการรู้ระดับทางการศึกษาอันสำคัญ ก่อให้เกิดเป็นระบบการเรียนอย่างมีบูรณาการกับความเป็นพื้นที่แห่งอัตลักษณ์ของไทใหญ่ ปัจจุบันโรงเรียนบ้านเปียงหลวงได้กลายเป็นศูนย์รวมของการค้นหาข้อมูลทางศิลปวัฒนธรรมบ้านเปียงหลวงด้วยการก่อตั้งศูนย์ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นขึ้นในวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2555 กอปรกับหมู่บ้านเปียงหลวงได้รับสมญานามว่า เป็นพื้นที่เข้มนั้นทางวัฒนธรรมไทใหญ่ หากใครจะทำการศึกษารับทราบความเป็นไทใหญ่ในประเด็นต่างๆ ต้องมาทำการศึกษาในพื้นที่แห่งนี้

5.4 เสียงสะท้อนของใจผ่านความป็นชู

การเห็นความนั้นนับว่าเป็นองค์ประกอบหลักสำคัญของการแสดงจำดไต ในการความก็จะมีการจำแนกประเภทของทำนองการร้องไว้หลายประเภทดังได้อธิบายในบทที่ 4 หมอความมีได้ทั้งผู้ชายและผู้หญิงตามแต่พรสวรรค์ที่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประทานให้แก่ผู้นั้น โดยธรรมชาติของการความนั้นจะมีลักษณะการความแบบสบายๆ ไม่ยึดติดแบบแผนอะไรมาจะเน้นความมีจินตนาการและทักษะการใช้ภาษาสื่ออย่างไรให้สวยงามถูกใจคนดู สำหรับการความป็นชูผู้ศึกษาขอระดับการก

วามประเภทนี้ว่าเป็นการความขึ้นพิเศษ ผู้ใดจะขึ้นร้องความป็นชู้ได้ผู้หนึ่งจะต้องเป็นผู้มีความชำนาญด้านภาษา มีไหวพริบปฏิภาณในการคิดคำร้องสดค่อนข้างคล่องแคล่วเลยทีเดียวย รวมไปถึงการใช้หลักจิตวิทยาของผู้ร้อง ก็มีผลสำคัญของการนำมาประดิษฐ์คำความอย่างไรให้บังเกิดผลแก่จิตใจผู้ฟังมากที่สุดด้วย ไม่เพียงเท่านี้การใช้ภาษาอย่างสละสลวยก็มีความสำคัญเช่นเดียวกันเพราะเป็นหัวใจสำคัญของการถูกยกย่องจากผู้ชมว่าเป็นผู้มีปัญญา เก่งกาจด้านการใช้ภาษา

ป็นชู้ภาษาไทยใหญ่หมายถึง การให้รางวัล หรือ การยื่นข้อความ ก็เป็นได้แล้วแต่การให้ความหมายตามสถานการณ์ หากในคำว่าความป็นชู้ในบริบทการแสดงจ๊าดไตก็หมายถึง การร้องความจากข้อความที่ผู้ชมเขียนบรรยายเรื่องราวอะไรก็ตามแต่ยื่นถึงหมอกความเพื่อร้องขอให้ตนเสียดความตามข้อความที่ตนเขียนไว้ใส่ซองจดหมายบ้าง เศษกระดาษบ้างพร้อมดบรางวัลสินน้ำใจตามแต่กำลังทรัพย์ของตน เริ่มต้นตั้งแต่ 20 – 1,000 บาทหรือไม่ก็มอบพวงมาลัยต่างเงินสดหากเปรียบค่าง่ายๆ ให้เห็นภาพก็อาจใช้คำว่า “เขียนขอเพลง” นั่นเอง เพราะเวลาขอเพลงไปนั่งรับประทานอาหารร้านใดก็ตามที่มีการร้องเพลงสด หากอยากฟังเพลงอะไรก็ตามแบบนี้เช่นเดียวกันฉันใดก็ฉันนั้น แต่ความต่างของการขอเพลงกับการขอความป็นชู้มีความต่างมากพอสมควร การขอเพลงนั้นก็ร้องในเพลงที่ร้องขอมาแต่การความชู้นั้นต้องคิดเพลงสด ก็มีความคล้ายคลึงกับการขับขอ ของวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนานั้นเอง

เมื่อเวลาคณะจ๊าดไตยอดแซงแลงใหม่ไปทำการแสดงที่ใด ความป็นชู้มักเป็นช่วงการแสดงกินเวลานานมากที่สุด เนื่องจากมีการเขียนป็นชู้ถึงหมอกความเข้ามาเรื่อยๆ ตามธรรมเนียมของการเล่นจ๊าดไตจะต้องความป็นชู้ที่ขอให้ร้องทุกฉบับ หากเป็นไปได้อีกก็ร้องให้ครบภายในคืนเดียวจึงเป็นเหตุผลอย่างหนึ่งว่าทำไมการเล่นจ๊าดไตถึงได้เล่นในระยะเวลายาวจนเกือบรุ่งสาง ส่วนหนึ่งนั้นก็เพราะต้องแบ่งเวลาส่วนมากแก่ความป็นชู้ตนเอง ในบางครั้งมีผู้เขียนความชู้ถึงหมอกความเยอะเป็นพิเศษทางคณะก็จะบอกแจ้งแก่ผู้ขอที่ยังไม่ได้รับฟังบทความของตนยกยอวันในอีกคืนหนึ่งหมอกความจะทำการขอมาด้วยวาจาต่างอ่อนวอนให้ผู้ใจบุญกลับมาชมมาฟังบทความในวันรุ่งขึ้นอีกครั้ง นั่นก็ถือว่าเป็นกลเม็ดอย่างหนึ่งของการดึงดูดคนดูให้ติดตามคณะยอดแซงแลงใหม่ การที่คณะจ๊าดไตยอดแซงแลงใหม่เดินทางไปแสดงยังสถานที่ต่างๆ ก็จะได้รับโจทย์ของข้อความที่มีความสอดคล้องกับงานนั้นๆ แล้วแต่ว่าจะได้รับเรื่องในประเด็นใดบ้าง สิ่งที่นายกองอย่างหนึ่งของการความป็นชู้ที่ผู้ศึกษาสังเกตคือหากหมอกความได้รับป็นชู้จากผู้ชมมากเป็นพิเศษแล้ววันเกรงว่าจะไม่สามารถร้องได้ครบทุกคน ก็จะมีการประกาศออกไมค์ให้ผู้ยื่นป็นชู้พร้อมรางวัลว่าจ้างโดยเอ่ยถึงชื่อ หรือข้อความของผู้เขียนว่าตนนั้นไม่สามารถร้องบทเพลงให้ท่านได้ถึงทันเวลา หากท่านจะเอาค่าป็นชู้คืนยอมทำได้ ผู้ศึกษาจึงเกิดข้อสงสัยว่าทำไมต้องคืนทั้งที่เขาให้เป็นรางวัลแล้วก็น่าจะเป็นทิปสำหรับนักแสดงไปเสียเลย แต่ได้คำตอบที่ทำให้ผู้ศึกษาหยุดคิดอะไรได้หลายอย่างว่า

“เราไม่อยากเอาเปรียบเขา การที่เราจะได้ค่าทิปมาต้องแลกกับความประทับใจและมอบการแสดงให้กับเขาได้ชื่น เขาจะได้รู้สึกคุ้มค่ากับการให้ปันชูแก่เรา”

การเขียนปันชูจากคนคู่หมอกความมีความหลากหลายทั้งเรื่องการเขียนเพื่อขอให้หมอกความอวยพรแก่ตนเองในการทำบุญ การประชาสัมพันธ์งานล่วงหน้า การบอกเล่าเรื่องราวชีวิตตั้งแต่หนีเข้ามาทำงานในประเทศไทย ความยากจนข้นแค้นของฐานะ ความน้อยเนื้อต่ำใจของโชคชะตา ปัญหาชีวิตครอบครัว ความปวดร้าวของผลกระทบทางการเมือง การประกาศเพื่อต้องการตามหาคนรักในสถานที่จัดงาน การอธิษฐานแก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อขออะไรบางอย่างผ่านหมอกความสิ่งเหล่านี้ได้สร้างข้อสงสัยแก่ผู้ศึกษาเป็นอย่างมาก นอกเหนือจากการเขียนเพื่อป่าวประกาศเกี่ยวกับการทำบุญแล้ว ทำไมต้องเอาเรื่องราวของชีวิต โดยเฉพาะเรื่องปัญหาหมอกความบอกกล่าวให้คนอื่นรับทราบปัญหาของตนเองด้วย ไม่อายหรือ แล้วทำไปเพื่ออะไร หากเป็นสังคมไทยแล้วไม่มีทางเป็นอันขาด เพราะสังคมไทยเน้นป่าวประกาศในเชิงการแข่งขันทำคุณงามความดีกันออกหน้าออกตา เห็นแต่วัฒนธรรมไทใหญ่นี้แหละที่กล้าเปิดตัวว่าฉันคือผู้ประสบปัญหา ถึงขั้นมีการระบุชื่อและภูมิลำเนาเสียด้วยซ้ำเหตุผลดังกล่าวถูกคลายข้อสงสัยจากจ่ายค่าหิ้งโต๊ะ หมอกความคณะยอดแสงแลงใหม่ให้เหตุผลว่า “การที่เอาเรื่องราวชีวิตถ่ายทอดผ่านความปันชูเพราะเขาต้องการให้เรื่องราวดังกล่าวเป็นอุทาหรณ์สอนใจหรือเป็นช่องทางหนึ่งของการประกาศเพื่อขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นในที่นี้อาจหมายถึงเพื่อนมิตรสหายหรือบุคคลทั่วไปผู้มีจิตใจต้องการช่วยเหลือ โดยมีหมอกความเป็นตัวช่วยชีวิตทางออกให้กับปัญหาในประเด็นนั้นๆ” (ข้อมูลการสัมภาษณ์จ่ายค่าหิ้งโต๊ะ หมอกความคณะยอดแสงแลงใหม่) เปรียบเคียงเป็นที่ปรึกษาปัญหาชีวิตอีกทางหนึ่งก็ว่าได้ วิธีการเฮ็ดความปันชูนั้นหมอกความจะได้รับข้อความจากผู้ชมแล้วเรียงลำดับไครมาก่อนมาหลังอย่างยุติธรรม เมื่อได้อ่านข้อความดังกล่าวแล้วก็จะร้องเกริ่นนำถึงชื่อเสียงเรียงนามและวัตถุประสงค์ของข้อความโดยอาจพรรณนาบทความแบบทางอ้อมหรือนำสิ่งแวดล้อมมาเปรียบเปรยเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาโดยตรงอันเป็นจุดเสี่ยงของการทำร้ายจิตใจของคนขอความปันชูด้วยภาษาเมื่อความเรื่องราวจนเสร็จหมอกความก็จะความถึงวิธีแก้ไข การปลอบใจหรือคำอธิษฐานจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยปิดเป่าความทุกข์แก่ผู้นั้น ทำให้ผู้ฟังเกิดความสบายใจและบรรเทาความทุกข์ได้ในระดับหนึ่งเสมือนดังได้มาระบายออกกับทางใจแก่ผู้ให้คำปรึกษา การที่จะทำให้นักฟังเกิดความชอบใจ การเชียวชาญทางการใช้ภาษาและประสบการณ์นั้นเป็นสิ่งสำคัญเพราะเนื่องจากจะทำให้คนฟังมีกำลังใจในการดำเนินชีวิตต่อไปแล้วยังมีผลต่อการมี “แฟนคลับ” ของตนเองและประจำคณะอีกด้วย เรื่องที่ถูกร้องขอขึ้นมามีหลายแบบดังประเด็นที่ได้กล่าวไว้ จึงขอทำการหยิบยกข้อความเรื่องราวเสี้ยวชีวิต ณ เวลาหนึ่งของผู้ของชาวไทใหญ่ เกี่ยวกับความรู้สึกในใจบอกผ่านปันชูถึงหมอกความในการขอเพียงเสียงดนตรี คำร้อง ช่วยปลอบขวัญกำลังใจให้ตนเองนั้นมีพลังสู้ต่อไปในชีวิต เช่น

1. การตามหาความรักที่จ่ายหน้าลุง อยู่บ้านสันติสุข อยากจะขอให้พี่อุ้มห่มง(หมอกวาม) ช่วยประกาศหาคนรักให้ตนเองเสียที ด้วยความที่ตนเองไม่ได้เป็นคนรูปหล่ออะไร จึงเป็นเรื่องยากในการจะหาใครคนหนึ่งหันมามอง อยากขอให้พี่อุ้มห่มงประกาศถึงสาวใดที่หัวใจยังว่าง และอยากจะมีคนคู่ครองใจอย่างตน

การเช็คคำตอบ - ณ หมู่บ้านเปียงหลวงแห่งนี้มีมากไปด้วยสาวงามเปรียบดั่งดอกไม้บานสะพรั่งในป่าอันอุดมสมบูรณ์ ดอกไม้หากจะมีชีวิตชีวาได้ก็ต้องมีผีเสื้อมาดมดมเพื่อแสดงให้เห็นถึงเป็นสิ่งคู่กัน ผีเสื้อนั้นก็เปรียบดั่งจ่ายหน้าลุงกำลังบินตามหาความรักในงานต่างลงแห่งนี้ โดยจ่ายหน้าลุงนั้นหมายใจว่าต้องมีดอกไม้งามสักดอกหนึ่งเห็นคุณค่าของจิตผีเสื้อมากไปกว่ารูปร่างหรือสีสันทของมัน เพราะผีเสื้อตัวนี้ตั้งใจแน่วแน่ว่าหากดอกไม้ใดส่งกลิ่นหอมมายังตนจะขอมอบกายและใจช่วยดูแลดอกไม้ให้บานสะพรั่งไปตลอดกาล

2. การทำงาน - ถึงพี่เคอสูง (หมอกวาม) เราชื่อนางจ้ามหอม มาจากเมืองกิ่งสันคอยซ้าง ตนเองนั้นเข้ามาทำงานเมืองไทยมา 10 ปีแล้ว ทุกวันนี้ยังไม่มีเงินเก็บเป็นกอบเป็นกำเลยไม่รู้จะทำอะไรดีใจจริงๆ อยากกลับบ้านแต่ไม่มีเงินจะกลับไปจึงอยากขอให้พี่เคอสูงช่วยอวยพรให้ตนเองได้กลับบ้านไปเร็วๆ เพื่อจะได้กลับไปพบหน้าคนทางบ้านที่ตนรักและคิดถึง”

การเช็คคำตอบ - น้องนางจ้ามหอมคนงามแห่งเมืองกิ่ง ต้องมีเหตุผลที่พลาจากบ้านเมืองมาเพื่อเข้ามาหางานทำยังเมืองไทย มีความน้อยเนื้อต่ำใจในฐานะของตนเองเป็นที่ตั้ง หากน้องอยากมีเงินทองเก็บจะต้องขยันทำมาหากิน เมื่อได้เงินทองมาแล้วก็อย่าฟุ่มเฟือยจนเกินไป ให้นึกถึงหน้าพ่อแม่ที่รอคอยเจ้าอยู่ยังเมืองใดเราหากจ้ามหอมจะทำงานอะไรขอให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองในการทำงานและขอให้ได้ลาภอันประเสริฐอีกอย่างคือมีคนรัก เพื่อจะได้ช่วยเหลือให้เจ้ามีเงินทองมากพูนทวียิ่งขึ้นไป จะได้หอบเงินหอบทองกลับไปยังเมืองกิ่งแล้วอยู่กับคนรักอย่างมีความสุข

3. งานต่างลง - ถึงจ่ายมูหริง ข้าเฮานางโหม่หอมอยู่ซุ่มต่างลงที่ 22 ได้ทำการช่วยบวชต่างลงแต่ลูกชายนั้นไม่มีพ่อ เพราะว่าเราแยกทางกันทำให้ตนเองนั้นรู้สึกสงสารลูกตัวเองว่าทำไมครอบครัวเราจึงไม่อยู่พร้อมหน้าเป็นครอบครัวไม่สมบูรณ์จึงอยากจะขอให้พี่มูหริงช่วยอวยพรให้พวกเรามีความสุขด้วยเถิด

การเช็คคำตอบ - ข้าหนอขอกราบนมัสการพระคุณเจ้าผู้อุปถัมภ์การต่างลงครั้งใหญ่อย่างสูงสุด ในเรื่องต่อไปนี้ได้กล่าวถึงนางโหม่หอมนั้นมีลูกชายซึ่งกำลังบวชเป็นต่างลง แต่รู้สึกเสียใจที่ตนเองและคนรักได้แยกทางกันอันเป็นต้นเหตุของความเสียใจของต่างลงไม่ได้เจอพ่อ ตัวพี่นี่ขอให้กำลังใจโหม่หอมให้น้อยๆได้ทอดใจเมื่อมีคนรัก ก็ต้องมีการจากลาเป็นเรื่องธรรมดา ตอนนี้น้องไม่มีคนรักพี่ยินดีจะเป็นคนรักแทน เราสองจะได้ช่วยเลี้ยงดูต่างลงให้

เติบโตใหญ่เพื่อเป็นคนดีในอนาคต จงอย่าลดละความตั้งใจในการเลี้ยงดูบุตรแห่งตน เมื่อบุตรชายเติบโตใหญ่เขาจะกลับมาเลี้ยงดูเจ้าเมื่อยามแก่เฒ่า ลูกนั้นเป็นพลังรักที่ช่วยเติมเต็มชีวิตเราอย่างสมบูรณ์ จงสู้ต่อไปและเชื่อว่าอานิสงค์จากการทำบุญส่งลงอาจช่วยหนุนนำให้เจ้าเจอคนรักใหญ่ที่ดีกว่า รวยกว่า รูปร่างกว่าคนรักคนเดิมไปเสียอีก

4. ปัญหาครอบครัว - นางทวย เมืองกลางเคอ ตอนนี้อยู่ที่สันทราย ทำอาชีพขายแรงงานอยู่ มีลูกชาย 1 คน แต่ลูกชายเป็นเด็กเกเรไม่ช่วยพ่อแม่ทำมาหากินเอาเสียเลย วันๆ ชอบออกไปเที่ยวกับเพื่อนแทนที่จะช่วยดูแลงานบ้าน รู้ไหมว่าพ่อแม่ฉันนั้นเหนื่อยกว่าจะได้เงินทองมาแต่ละครั้งต้องทำงานหนักทั้งวัน อยากให้ลูกเป็นเด็กดีของพ่อแม่

การเสียดความตอบ - โอ้ นางทวยนั้นในแต่อดีตชาติคงจะเคยก่อกรรมทำเข็ญอะไรบางอย่างไว้จึงทำให้ชาตินี้ต้องเป็นทุกข์เรื่องลูก แต่คงอีกไม่นานแล้วกรรมดังกล่าวก็จะหมดหายไป เนื่องจากท่านเป็นผู้ใญ่บุญสุนทานในการร่วมทำบุญส่งลงอันเป็นการทำบุญครั้งใหญ่ของชาวไทใหญ่เราในครั้งนี้ เทวดาจะช่วยคลี่คลายให้ลูกชายนั้นเป็นคนดีอย่างแน่นอน และขอเอื้อนเอ่ยถึงลูกชายนางทวยอยู่ที่ใดหนใดก็ตาม ขอให้ได้ยั้งเรื่องราวความทุกข์ใจของแม่ที่บอกผ่านความปั่นซุงงคิดได้ว่าเราเกิดมาต้อนรับพระคุณพ่อแม่ อย่าให้เขาว่าเราได้ว่าเป็นลูกอกตัญญู มาอยู่เมืองไทยก็จงอย่าได้เกรงให้เป็นที่เดือดร้อนแก่เขา จงเป็นลูกที่ดีและจงหางานทำเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระพ่อแม่เจ้าเสียเถิด

5. การกล่าวถึงเจ้าภาพจัดงาน - จายสายวัน ได้ยื่นปันซุงแก่พี่เฮือนคำ(หมอกวาม)ตนเองอยู่บ้านหมอกจำแป่ แม่ฮ่องสอน ขอให้พี่เฮือนคำช่วยอวยพรให้ท่านนายกสมศักดิ์ ณ มาตค่านายก อบต.หมอกจำแป่ที่ให้การสนับสนุนในการจัดงานฉลองวิหารใหม่ในครั้งนี้ด้วย

การเสียดความตอบ - ตัวข้าฉันแสนยินดีนักที่ได้มีโอกาสมาแสดงใจใต้ให้พี่น้องชาวไตเราได้รับชมในครั้งนี้ ณ หมู่บ้านหมอกจำแป่เป็นหมู่บ้านที่มากไปด้วยนักบุญและเศรษฐี การที่เราได้มาพบกันนั้นนับว่าเป็นวาสนาแต่ปางก่อนช่วยนำพาให้เราได้มาเจอกันอีก ตนเองรู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งแล้วที่ได้มาร้องเพลงให้ท่านนายกได้ฟัง ขอฝากเสียงเพลงนี้ไว้ให้ถึงเทวดาฟ้าดินจงช่วยคลี่คลายให้ท่านนายกมีความสุข มีความเจริญงอกงามในหน้าที่การงานและช่วยนำพาให้ชาวบ้านหมอกจำแป่นั้นรุ่งเรืองคั่งยศถบหลังคาวิหารหลังงาม และเป็นหมู่บ้านแห่งความสุข มีโชค มีลาภ ปราศจากทุกข์ภัยทั้งหลายทั้งปวง ส่วนหนุ่มสาวท่านไคยงไม่มีคู่มายปอง ขอให้การได้มาเที่ยวชมงานวัดครั้งนี้ มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์นำพาให้ท่านได้พบเนื้อคู่อย่างเร็ววัน

6. ชีวิตของการเป็นทหาร - จายเตอ (ทหาร) ปันซุงถึงน้องละจิง (หมอกวาม)ตนเองเป็นทหารที่คอยไตแลงมาหลายปีแล้ว ทั้งเหน็ดเหนื่อยและลำบากเป็นอย่างมาก อยู่ที่นี้มีคนรักและมีลูกชายด้วยกัน 1 คนวัยขวบกว่าๆ ตนเองต้องทำหน้าที่ออกรบเพื่อบ้านเมืองไทใหญ่เราประมาณ 6

เดือน เมื่อกลับมาบ้านก็รู้ว่าภรรยาตนเองหนีไปมีคนรักใหม่ ทั้งให้ตนเองดูลูกอยู่ฝ่ายเดียว จึงอยากจะร้องขอให้ช่วยความหาใครก็ได้จึงโปรดเมตตาช่วยดูแลลูกตนเองด้วยเถิดขอให้ช่วยเห็นใจ ทหารผู้รักภักดีด้วยเถิด

การเสีอกความตอบ - ตัวข้าน้องละจึงนี้มีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้มาร้องความอันไพเราะให้พี่น้องไทใหญ่บนดอยไตแลงในวันเชื้อชาติไทใหญ่เรา เมื่อมาถึงก็ได้รับปันชูจากพี่จายเคอได้รับความทุกข์ใจเกี่ยวกับครอบครัวและภาระหน้าที่ของการรับใช้ชาติ น้องสุดแสนเห็นใจและเต็มใจให้ความช่วยเหลือเลี้ยงดูลูก แต่พี่ต้องแสดงความกล้าหาญในการกอบกู้อิสรภาพให้น้องได้ประจักษ์เสียก่อน หากพี่ไม่กล้าหาญอย่าหมายว่าน้องจะยอมช่วยดูแลพี่และลูกเลย ชีวิตชายชาติทหารจงอย่าอ่อนแอ จงเข้มแข็งอย่าได้เกรงกลัวต่ออุปสรรค เชื่อว่าเมื่อพี่แสดงตนเป็นคนขยันและนักชาติแล้วต้องมีสตรีรูปงามสักคนหันมามองพี่ชายเป็นแน่แท้

ไม่เพียงเท่านั้นการปันชุนั้นอาจใช้ความหมายในเชิงที่ไม่เกี่ยวข้องกับการร้องเพลงเลยก็ได้ ปันชุนั้นรวมไปถึงการเขียนขอให้นักแสดงฟ้อนรำ โดยเฉพาะกลุ่มผู้หญิงวัยสาว (กำเียง) หรือการเจาะจงบุคคลเฉพาะของคณะออกมาร่ายรำอาจเป็นการรำประเภทกำมั่งชา นางงามให้ตนเองรับชมพร้อมตบรางวัลเป็นเงินหรือพวงมาลัยนั้นก็สามารทำได้ หรือไม่ก็อาจเป็นการขอเพลงอะไรบางอย่างอันเป็นเพลงประจำชาติหรือเพลงนิยมของชาวไทใหญ่ขึ้นร้อง เช่น เพลงขึ้นใหญ่ใหม่สูง เพลิงเขวโลแหลง เป็นต้น

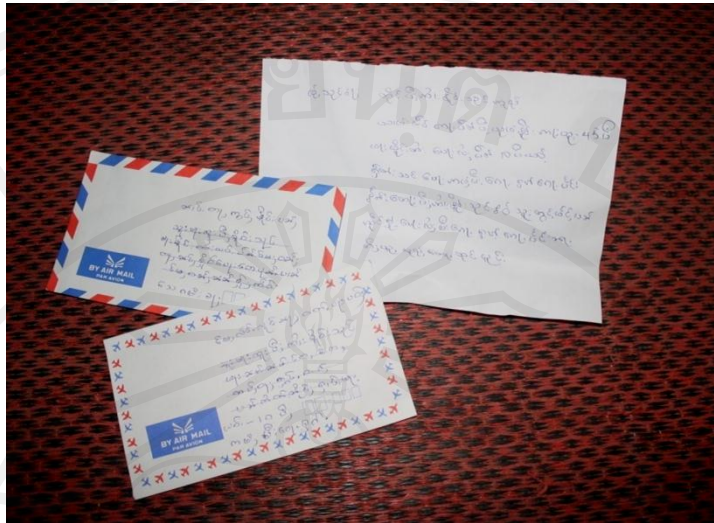
จากการแบ่งประเภทกลุ่มหลักของการขอปันชูจากท่านผู้ชม จากการถามสถิติความนิยมจากหมอกความได้รับทราบมาว่า ผู้ชมชอบเขียนปันชูเรื่องความรักมากที่สุด ร้อยละ 60 เลยทีเดียว ถึงแม้จะมีเรื่องประเด็นอื่นๆปมมาอยู่บ้างแต่ก็มีเรื่องความรักข้องเกี่ยวอยู่บ่อยครั้ง ชาวไทใหญ่มักร้องขอเรื่องของการช่วยอวยพรและขอกำลังใจในการดำรงชีวิตเป็นสิ่งสำคัญและนั่นก็สามารถแสดงให้เห็นว่าคุณภาพชีวิตของคนไทใหญ่ที่เข้ามาทำงานในไทยหรืออยู่ที่ไหนแห่งก็ไม่ค่อยมีความสุขใจเท่าไหร่นัก นั่นอาจเป็นเพราะการยังคงอยู่ในอำนาจของรัฐบาลอันเป็นสิ่งมีอาจกระทำอะไรได้อย่างอิสระเสรี อีกทั้งตนเองตกเป็นบุคคลชั้นสองของประเทศ การดำรงชีวิตหรือการได้รับสิทธิประโยชน์ทางสังคมอาจไม่ได้รับความยุติธรรมมากเท่าไหร่นักแต่ก็สามารถหลีกเลี่ยงทางเดินนี้ได้ หากแต่จะต้องต่อสู้ชีวิตกันต่อไปเพื่อความอยู่รอด ความในใจของผู้มีทุกข์หรือสุขเหล่านี้ถูกระบายออกมาด้วยการเลือกการแสดงจำาดไตเป็นส่วนหนึ่งของการระบายความรู้สึกดังกล่าว โดยเขียนข้อความลงกระดาษและพรรณนาถึงความในใจต่างๆ นาๆ ตามแต่จิตปรารถนาได้แต่หวังว่าการกความปันชูจะเป็นพลังใจและความบันเทิงใจอย่างหนึ่งช่วยผลักดันความเข้มแข็งของจิตใจของตนเองนั้นให้ต่อสู้ต่อไปอย่างมีความหวัง



รูปที่ 61 เหล่าทหารบนคอยไตแลงกำลังรับชมความบันเทิง



รูปที่ 62 จายมูหริ่งด๊ะ ฟังบุญ หมอกความประจำคณะขอคแซงแลงใหม่



รูปที่ 63 ลีคบั้งชู

5.5 การคัดเลือกเป็นนักแสดงจ๊าดไต

ตามธรรมชาติของการแสดงจ๊าดไตไม่ได้เป็นการแสดงรูปแบบประจำเช่นเดียวกับการแสดงในโรงละครทั่วไปตามระบบสากลที่เปิดทำการแสดงทุกวันด้วยกำหนดเวลาแสดงอย่างเป็นทางการ หากเป็นระบบอย่างนั้นก็ต้องมีนักแสดงประจำ คนจัดการงาน ผู้ควบคุมงานฝ่ายต่างๆ อย่างเป็นระบบลักษณะการทำงานเป็นเวลาในระบบตอกบัตรหากใครเข้างานสายหรือลางานบ่อยๆ ก็คงสามารถตรวจสอบได้แต่สำหรับการแสดงจ๊าดไตมิได้เป็นอย่างนั้นเพราะจ๊าดไตเป็นเพียงงานอาชีพเสริมรองจากอาชีพการทำมาหากินของนักแสดงแต่ละคนนักแสดงในคณะมีความต่างวัย บ้างก็เรียนหนังสือ บ้างก็ทำอาชีพเกษตรกรรม รับจ้างรายวันหรือเป็นลูกจ้างประจำนั้นอาชีพขายแรงงานเป็นอาชีพหลักดังนั้นการเป็นจ๊าดไตจึงเป็นอาชีพเสริมหลังการว่างเว้นจากการทำงานเพียงเท่านั้น

กอบปรักกับการแสดงจ๊าดไตเป็นการแสดงที่มักจะจัดขึ้นเฉพาะกิจในวาระโอกาสพิเศษต่างๆ ทางประเพณีของชาวไทใหญ่เฉลี่ย 15 ครั้งต่อปี ผู้นักแสดงคณะยอดแขงแลงใหม่วัยรุ่นเดินทางมาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่เป็นพนักงานทำความสะอาดโรงแรม กล่าวว่า “ถ้าช่วงไหนมีเวลาหยุดหรือสามารถลาจากโรงแรมแล้วตรงกับงานจ๊าดไตได้ ตนเองก็ยินดีมาร่วมแสดงกับคณะเพราะมันคือหน้าที่และความสุขทางใจที่ได้มาพ่อนรำ เมื่อรู้ว่าตนเองจะมีโอกาสไปพ่อนรำกับทางคณะจะรู้สึกตื่นเต้นดีใจอย่างบอกไม่ถูก การกลับไปพ่อนรำเปรียบเหมือนการเติมพลังให้กับชีวิต” (ข้อมูลการสัมภาษณ์ ภายผู้ นักแสดงคณะจ๊าดไตยอดแขงแลงใหม่ อายุ 23 ปี) หรือหากเป็นกรณีเป็นนักแสดงวัยเรียนศลิษา นักแสดงวัยมัธยมตอนปลายโรงเรียนเวียงแหงวิทยาคม กล่าวว่า “งานจ๊าดไตบางครั้งถ้าเป็นงานในพื้นที่หนูก็จะไปร่วมงานทุกครั้งกับแม่ แต่ถ้าหากเป็นงานต่างอำเภอหรือ

ต่างจังหวัดก็จะทำเรื่องขออนุญาตกับคุณครูประจำชั้นด้วยการเขียนจดหมายลาอย่างเป็นทางการ ส่วนใหญ่ทางโรงเรียนก็อนุญาตเพราะเขาเข้าใจว่าเราเป็นตัวแทนของคนไทใหญ่ในการช่วยเผยแพร่วัฒนธรรม แต่หากช่วงไหนเป็นช่วงการสอบหนักก็ไม่สามารถทำได้” (ข้อมูลการสัมภาษณ์ ศติภานักแสดงคณะจิตรไตยอดแซงแลงใหม่ อายุ 17 ปี)

จากการสัมภาษณ์บางส่วนของนักแสดงทำให้ทราบว่าระบบจิตรไตยของคณะยอดแซงแลงใหม่การเรียกตัวนักแสดงค่อนข้างไม่ถาวร หากคนใดติดภารกิจก็มีโอกาสมาให้ได้ตามจำนวนที่วางไว้จึงมีการคั่นนักแสดงหน้าใหม่เข้ามาเรื่อยๆ เพื่อให้มีจำนวนนักแสดงสำรองของวงมากพอในการจัดการได้อย่างเพียงพอ ความเป็นจิตรไตยได้มีเพียงการเฟ้นหานักแสดงหน้าใหม่เพียงอย่างเดียว การหานักดนตรี หมอความ ผู้ช่วยวงก็มีความต้องการเช่นเดียวกัน วิธีคัดเลือกคนเข้าคณะจิตรไตยของคณะยอดแซงแลงใหม่มีการคัดเลือกและวิธีรับสมาชิกเพิ่มอย่างหลากหลายรูปแบบ อาจไม่มีการเขียนกรอกใบสมัครเข้าพร้อมติดรูปถ่ายอย่างที่อื่นเขาทำกัน แต่ที่นี่ใส่ใจและความสามารถเข้าสมัครเป็นสำคัญในการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของจิตรไตย ผู้ศึกษาทำการจำแนกการเข้ามาเป็นสมาชิกของจิตรไตยได้ 4 วิธีดังนี้

1. การคั่นหานักแสดงผู้มีประสบการณ์ ชาวไทใหญ่บางคนเคยเป็นนักแสดงจิตรไตยจากรัฐมานานมาก่อนหรือผ่านการฝึกฝนศิลปะการแสดงไม่ว่าการฟ้อนรำ หมอความ นักดนตรี แล้วอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยบริเวณอำเภอเวียงแหง หากท่านใดเคยฝากฝีมือไว้ตามงานต่างๆ ของเทศกาลไทใหญ่แล้วผู้เป็นนั้นมีฝีมือดี อาจมีความรู้จักมักเคยกับคนในคณะยอดแซงแลงใหม่มาก่อนหรืออาจไม่รู้จัก ก็จะมีปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกันพร้อมการชักชวนบุคคลนั้นเข้ามาร่วมแสดงกับทางคณะซึ่งบุคคลดังกล่าวต้องเป็นบุคคลที่เข้ามาอาศัยในพื้นที่ระแวกเดียวกันกับนักแสดงจิตรไตยหมู่มาเพื่อสะดวกในการรวมตัวเฉพาะกิจของการแสดง ลุงตีหมา หัวหน้าคณะจิตรไตยของคณะยอดแซงแลงใหม่ คือหนึ่งในนั้น ลุงเล่าให้ฟังว่า”สมัยก่อนลุงหัดร้านก ร้าไตตั้งแต่เด็กและมีโอกาสร่ำถวายเจ้าฟ้าเมืองลาย ณ หอหลวงนั่นแหละ ตอนนั้นอายุได้ 9 ขวบ จากนั้นมาก็มีความสนใจเรื่องการแสดงจิตรไตยก็มีการฝึกฝนเรื่อยๆ เกี่ยวกับการร่ำ การดนตรีกับนักแสดงจิตรไตยที่ลายค่ายและศึกษาทำร่ำจากวิถีโอการเล่นจิตรไตยของพม่า จากนั้นก็เข้ามาทำมาหากินค้าขายวัว ขายควายในบ้านเปียงหลวงนี้แหละ เมื่อรู้ว่าที่นี่มีคณะจิตรไตย(ปางใหม่สูง) ก็คอยติดตามคณะเรื่อยมาได้ช่วยงานในคณะบ้างนิดๆ หน่อยๆ จนถึงปี พ.ศ.2550 ได้มีการชักชวนอย่างเป็นทางการจากจายมูหริ่งตี้ ฟังบุญ แล้วเชิญให้ลุงเป็นหัวหน้าคณะคนใหม่แต่นั้นสืบมาจนถึงปัจจุบัน (ข้อมูลการสัมภาษณ์ ลุงตีหมา หัวหน้าคณะจิตรไตยของคณะยอดแซงแลงใหม่ อายุ 59 ปี)”

2. ลูกหลานจิตรไตย สมาชิกคณะยอดแซงแลงใหม่มีการสนับสนุนให้ลูกหลานของตนเองขึ้นแสดงกับทางคณะอยู่บ่อยครั้ง เนื่องจากตนเองเป็นผู้ที่ศรัทธาในสืบสานศิลปะการแสดง

จำกัดโดยตรงแล้วสังเกตเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมอันพึงควรจะสืบทอดให้แก่บุคคลในสายเลือดให้สานต่อและมีใจรักต่อวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งพ่อแม่ของเด็กอาจเป็นคนรำ หมอความ นักดนตรี หากมีเวลาว่างพ่อแม่ก็จะสอนลูกตามสิ่งที่ตนปรารถนาจะถ่ายทอด เด็กที่ขึ้นแสดงบนเวทีมักได้รับบทบาทประเภทการรำและการร้องความเสียมมากกว่า เช่น ก้านางปายอู ก้าม้งชาน้อย ก้าโยคยา ก้าเยิง ความจำกัด(แบบมีเนื้อร้อง) ความบันเทิงเป็นต้น การเรียกใช้ลูกหลานคนในวงก็จะมีแบ่งสรรหน้าที่ตามความสามารถของแต่ละคนอย่างเหมาะสม เวลาออกงานจำกัดไต่มีส่งเสริมให้ลูกหลานตนกล้าแสดงออกในสิ่งอันดีงามอย่างต่อเนื่องและนั่นก็เป็นวิธีหนึ่งของการปลูกจิตสำนึก ภาควิชาการเป็นชาวไทยใหญ่แก่บุตรอีกทางเพื่อให้เด็กเกิดซึมซับ เล็งเห็นคุณค่าตามรอยพ่อแม่ผู้เป็นศิลปินจำกัด ไต่ หมวยแดงลูกสาววัย 11 ขวบของจายมูหรั่งบอกความรู้สึกของการสืบทอดจำกัด ไต่ จากพ่อว่า “หนูเป็นคนขี้อายมากค่ะ พ่อและแม่อยากให้หนูรำเป็นเพื่อจะได้เป็นเด็กกล้าแสดงออก เวลาอยู่บ้านแม่ก็จะเป็นคนสอนรำให้ พี่น้องหนูก็รำเป็นหมดทุกคนเลยนะ หนูมองว่าการรำไต่ นั้นมันสวยและทำให้เราเป็นคนเก่ง อยากเก่งเหมือนพ่อถ้าหากหนูรำเก่งแล้วอยากเรียนความต่อจากพ่อค่ะ ก่อนหน้านี้ก็เคยร้องเหมือนกันแต่ต้องเขียนใส่กระดาษอ่าน ช่วงที่ร้องเพลงมีคนเอาพวงมาลัยมาให้ทำให้รู้สึกดีใจมากเลยค่ะที่คนชอบ” (ข้อมูลการสัมภาษณ์ หมวยแดง นักแสดงคณะจำกัดไต่ยอด แฉงแลงใหม่ อายุ 11 ปี) และการปลูกฝังลักษณะยังคงผลิตซ้ำต่อลูกหลานของคนในคณะยอด แฉงแลงใหม่อย่างต่อเนื่องจากผู้ปกครอง เขาเหล่านั้นหวังเป็นอย่างยิ่งว่าสายเลือดของเขาจะเป็นยอดไม้ คอยแตกกิ่งก้านสาขาออกไปอย่างไม่ขาดสาย ถึงแม้ว่าเยาวชนชื่นชอบและรับเอาวัฒนธรรมต่างถิ่น มาปะปนด้วยแต่การถ่ายทอดศิลปะการแสดงจำกัดไต่ก็เป็นเกราะป้องกันที่ดีแก่เยาวชนอย่างหนึ่งให้ตระหนักถึงความมีรากเหง้าทางวัฒนธรรมเฉพาะของตนเองอยู่

3. การเข้าสมัครฝึกฝนกับทางคณะ การเป็นจำกัดไต่แต่เดิมที่เคยเป็นอาชีพที่หลายคน ฝึฝืนอยากจะเป็นเนื่องจากการแสดงที่ช่วยสร้างยังชื่อเสียงแก่ตนและความชื่นชอบหลงใหลในการแสดงเป็นส่วนตัว ส่วนเรื่องเงินทองนั้นอาจมีส่วนช่วยเหลือแก่ชีวิตบ้างแต่คงได้มาซึ่งความสุขทางใจเสียมมากกว่า สมาชิกหลายคนยอมรับว่าตนเองแต่ก่อนนั้นเป็นคนบุคลิกขี้อาย ไม่ค่อยกล้าแสดงออก แต่พอได้รับโอกาสจากคนในคณะเข้ามาชักชวนตนลงเป็นนักแสดงจำกัดไต่อยู่นั้นก็เหมือนการมอบของขวัญที่เรียกว่า “พรสวรรค์” มาให้แต่เมื่อได้รับความสุขแล้วก็ต้องพยายามสร้าง “พรแสวง” ต่อไปตามความพยายามของแต่ละคนพึงจะอดทน สมาชิกใหม่ส่วนมากเป็นกลุ่มนักแสดงหญิงวัยเด็กจนถึงวัยรุ่นส่วนนักแสดงชายก็มีเช่นเดียวกันแต่มีจำนวนน้อยกว่า การเข้ามาฝึกฝนจะเริ่มต้นจากการให้มาฝึกซ้อมกระบวนท่ารำรำ การจัดระเบียบร่างกายของท่ารำโดยนักแสดงผู้อาวุโสของคณะนั้นก็คือ ลูกหลานแสวง นักรำแถวหน้าของคณะยอด แฉงแลงใหม่ แต่ก่อน ลูกหลานแสวงเคยไปรำเรียนการรำแบบพม่าจากเมืองมณฑลพะเย่ 6 เดือนกับแม่ครูต่อ เมื้อยะเมื้อยะ ตาน

เพื่อนำมาพัฒนาฝีมือการรำไทแต่เดิมที่ที่ตานั้นเป็นนักแสดงจ๊าดโตอยู่เมืองหนองมอนใกล้เมืองตองก็ตระเวนเล่นจ๊าดโตมาเรื่อยๆ จนได้มาเข้าอยู่ในวงยอดแข่งแลงใหม่จนถึงปัจจุบันทำหน้าที่เป็นครูสอนรำประจำคณะ ลูกหลานแสงจะมีการนัดหมายให้สมาชิกใหม่รวมตัวกันโดยการนัดแบบเฉพาะกิจมาทำการฝึกซ้อมทำรำที่บ้านของฉายแลงป่า(หมอกวาม) และบ้านตนเอง ในการเริ่มแรกของการสอนจะเน้นย้ำเรื่องของพื้นฐานการรำแบบมาตรฐานทั่วไปตามแบบฉบับไทใหญ่จากนั้นก็ค่อยเริ่มขั้นตอนการรำในระดับที่ยากขึ้นคือ

- การรู้จักจังหวะของการรำด้วยทำนองจี 1 (จังหวะช้า)จี 2 (จังหวะปานกลาง) จี3 (จังหวะเร็ว)
- การฝึกจับมือ
- การจัดระเบียบเอว
- การฝึกสะบัดหน้า
- การยกขาตามจังหวะทำรำ
- การเล่นมือขึ้นพิเศษ
- การรำแบบเข้าคู่
- การฝึกกับทำนองเพลงจริง

ไม่เพียงแต่ลูกหลานแสงเป็นผู้รับหน้าที่สอนทำรำแก่สมาชิกใหม่คนเดียวเท่านั้น พี่เขี้ยวป่าแสงจึง ก็ช่วยสอนทำรำให้เด็กๆ ที่อาศัยอยู่บริเวณบ้านเปียงหลวง บ้านสันติสุข บ้านห้วยไคร้ด้วยเช่นกัน ส่วนป่าอูจะเป็นคนหาสมาชิกใหม่และช่วยสอนเด็กอยู่ที่ศูนย์อพยพพวงจ้อมีหน้าที่คอยดูแลนักแสดงที่อาศัยอยู่ในศูนย์ เมื่อทราบว่าจะมีงานสำคัญก็บรรดาพ่อครู แม่ครูตั้งจะทำการรวบรวมสมาชิกทั้งหมดทำการนัดหมายซ้อมรวมกันเป็นหมู่คณะ

การฝึกซ้อมจะมีการนัดซ้อมประมาณ 4 – 5 ครั้งเพื่อพิจารณาฝีมือของนักแสดงรุ่นใหม่ว่ามีความพร้อมในการออกงานครั้งจะถึงหรือไม่ หากมีข้อผิดพลาดของนักรำหน้าใหม่มากอาจมีการนัดเวลาซ้อมเพิ่มเติมแล้วพยายามผลักดันให้นักแสดงรุ่นใหม่ขึ้นเวทีแสดงเพื่อให้เด็กมีความรู้สึกกล้าและสนุกในการรับงานครั้งต่อไป แต่ลักษณะการแสดงจ๊าดโตนั้นไม่ได้มีการนัดหมายการซ้อมรำอย่างเป็นประจำเนื่องจากจ๊าดโตเป็นงานพิเศษแบบเฉพาะกิจ ดังนั้นการซ้อมแสดงไม่ว่าจะเป็นการรำ การละคร ก็จะนัดซ้อมล่วงหน้าประมาณหนึ่งอาทิตย์เป็นอย่างต่ำ ในบางกรณีสำหรับนักแสดงประจำที่มีฝีมือแล้วอาจนัดซ้อมกันในช่วงกลางวันของค่าคืนวันงานนั้นเลยก็ได้ไม่ว่าจะเป็นการซ้อมละคร การซ้อมดนตรี การซ้อมทำรำ ซ้อมร้องเพลงนั้นเป็นเพราะด้วยความมีประสบการณ์บนเวทีมากพอสมควร การต่อทำใหม่ๆ คงมิใช่เป็นเรื่องยากอะไรมาก เนื่องจากการแสดงส่วนมากก็เป็นทำที่ยืนอยู่บนพื้นฐานอยู่แล้วและนี่เป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของการแสดงจ๊าดโตใน

การแสดงออกถึงความเป็นการแสดงแบบพื้นบ้านไม่มีแบบแผนอะไรอย่างเคร่งครัด การแสดงสามารถมีการปรับเปลี่ยน แต่งเติมเสริมสร้าง ได้อย่างมีอิสระเสรี คุณแล้วทำให้สัมผัสได้ถึงความเป็นธรรมชาติของนักแสดงถ่ายทอดอารมณ์อย่างจริงจัง คุณเป็นตัวของตัวเองอย่างชัดเจน

คำหลี นักแสดงวัย 16 ปี เด็กน้อยผู้ใฝ่ฝันอยากจะเป็นจ๊าดไตกล่าวถึงการเริ่มต้นเป็นจ๊าดไตว่า “ถ้ามีงานแสดงจ๊าดไตในหมู่บ้านเพียงหลวงเมื่อไหร่ หนูมักจะติดตามและนั่งดูเป็นประจำ เคนึกว่าอยากขึ้นรำตรงนั้น อยากมีคนคล้อยพวงมาลัย อยากได้รับเสียงปรบมือและอยากมีรายได้เสริมช่วยเหลือครอบครัว วันหนึ่งป้าอูเข้ามาชักชวนหนูให้มาเล่นจ๊าดไตไม่น่าเชื่อว่าสิ่งที่ใฝ่ฝันจะเกิดขึ้นกับเราจริงๆ แต่ก่อนจะเข้าเป็นนางรำจ๊าดไตป้าเขาถามย้ากับหนูตลอดว่า ถ้าอยากเป็นจ๊าดไตจริงๆ ต้องขยันหมั่นซ้อมและคอยมาช่วยเหลืองานเท่าที่จะมาได้ แต่ถ้าหากไม่ตั้งใจทางคณะเขาอาจไม่รับเราเข้าเป็นสมาชิก จากนั้นมาหนูก็ตั้งใจมาซ้อมและออกงานกับคณะเรื่อยๆ จนถึงทุกวันนี้เลย ค่ะ เคยมีเพื่อนล้อเหมือนกันว่าไม่อายุหรือที่ไปเต้นอยู่บนนั้นแต่หนูก็บอกเขาไปตรงๆว่าไม่อายุ เพราะว่าเราชอบและเป็นสิ่งช่วยรักษาวัฒนธรรมเราให้สืบต่อไป” (ข้อมูลการสัมภาษณ์ คำหลี นักแสดงคณะจ๊าดไตยอดแซงแลงใหม่ อายุ 14 ปี) ส่วนนางรำรุ่นเก่าของคณะยอดแซงแลงใหม่ผู้คลุกคลีกับวงการจ๊าดไตมาตั้งแต่วัยสาวกล่าวถึงการจะเป็นจ๊าดไตนั้นไม่ใช่เป็นเหตุบังเอิญที่ใครต่อใครก็ทำได้ เขามองว่าการจะเป็นจ๊าดไตนั้นต้องมียศประกอบ 3 อย่างเข้าด้วยกันคือ 1.) เจตนา คือ ทุกคนย่อมรู้ว่าตนเองต้องการอะไร มีการไตร่ตรองดีแล้วว่าจะเข้ามาอยู่ในจ๊าดไตเพื่อช่วยรักษาวัฒนธรรมและต้องการรายได้เสริมช่วยเหลือครอบครัว 2.) วาสนา คือ ไม่ใช่ทุกคนที่จะมีสิทธิได้เป็นจ๊าดไต หากคนนั้นมีบุญสัมพันธ์หรือมีบุญวาสนาเกี่ยวกับดวงทางการแสดง ย่อมมีสิทธิและโอกาสในความเจริญในการเป็นจ๊าดไต 3.) น้ำใจ คือ จ๊าดไตเป็นงานอดิเรกรองที่ต้องเสียสละเวลาในการเรียน หรือการทำงานเพื่อทำการออกงานแสดงในแต่ละท้องถิ่นเพื่อช่วยให้งานบรรลุไปได้ด้วยดีของการเรียกร้องการแสดงจากคณะตน ในบางครั้งการช่วยงานการแสดงอาจมิได้ค่าตอบแทนอย่างคุ้มค่ากับความเหนื่อยยากเท่าไรหรือนักเพียงแต่ขอให้มิกว้างพอที่จะรับในความเหน็ดเหนื่อยแต่ก็คุ้มค่าทางด้านจิตใจ (ข้อมูลการสัมภาษณ์พี่เจียว นักแสดงคณะจ๊าดไตยอดแซงแลงใหม่)

นอกจากนี้การแสดงออกถึงความตั้งใจในการเป็นจ๊าดไตของนักแสดงในคณะยอดแซงแลงใหม่บางกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นผู้หญิงมีการนัดซ้อมทำรำกันเองโดยไม่ต้องผ่านพ่อครูแม่ครู จากความเข้าใจของการสร้างทำรำใหม่ การสังเกตทำรำจากต่างถิ่น นำมาพัฒนาทำรำเดิมให้มีความแปลกตามากยิ่งขึ้นและการนัดซ้อมเพื่อปรับท่าของแต่ละคนให้ได้มาตรฐานเดียวกันแล้วนำมาทำใหม่ที่ต่อเติมจากของเดิมที่พ่อครู แม่ครู ได้สั่งสอนไว้มานำเสนอว่าเห็นดี เห็นงามหรือไม่ อันเป็นการแสดงถึงศักยภาพของนักแสดงในวงที่มีความพยายามผลักดันให้กลุ่มรำของตนมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้นและมีการต่อยอดทำรำออกไปอย่างต่อเนื่อง

4. การเปิดรับนักแสดงหน้าใหม่ คณะขอคแซงแลงใหม่เป็นคณะที่ค่อนข้างมีการเปิดรับให้บุคคลภายนอกคณะเข้ามาทำการแสดงบนเวทีของตนเองในระดับหนึ่ง แต่บุคคลเหล่านั้นต้องได้รับการอนุญาตจากหัวหน้าวงหรือผู้อาวุโสคณะเสียก่อน โดยมีเงื่อนไขว่าหากคนใดประสงค์ขึ้นทำการแสดงจะต้องขอมรับในกฎเกณฑ์ของคณะที่วางไว้เช่น ห้ามมีเงินมาขึ้นเวที ห้ามพูดลามกอนาจาร ห้ามพูดจาสิ่งใดในเชิงหมิ่นเหม่ต่อความมั่นคงของชาติ เป็นต้น การขึ้นบนเวตินั้นต้องเป็นการขึ้นแสดงเชิงศิลปวัฒนธรรมเท่านั้น ไม่มีการจำกัดเชื้อชาติใดๆ หากแต่ขอเพียงใจรักทางศิลปวัฒนธรรมเช่นเดียวกัน ดังนั้นมีพ่อแม่ชาวไทยใหญ่หลายคนขอให้ลูกหลานของตนขึ้นพ็อนรำบนเวทีที่มี หรือตัวผู้ศึกษาเองก็เคยมีโอกาขึ้นรำบนเวทีความรู้สึกรักแรกของการเป็นผู้ถูกเชิญรำบนเวทีต่างชาติ ต่างภาษา ต่างถิ่นนั้นสร้างความตื่นเต้นและกังวลแก่ตัวผู้ศึกษามีไม่น้อยก่อนจะเริ่มการรำรำโหมขกคณะก็จะมีการบอกกล่าวที่เราานั้นคือใคร มาจากไหนและขอให้พี่น้องชาวไทยใหญ่เข้ามาดูความสามารถของบุคคลนั้นๆ เมื่อเริ่มการรำสายตาของคนชมมองเราด้วยความสงสัยว่านี่หรือคนไทย ทำไมถึงรำออกมาได้คล้ายกับคนไทยใหญ่แต่ความผิดปกติของคนรำที่พวกเขาครหาไว้ก็คือการออกทำรำรำที่อ่อนช้อยกว่านักรำในคณะหลายๆ คนนั้นเป็นเพราะเราเคยผ่านระบบเรียนรำเรียนนาฏศิลป์แบบไทยมาอยู่บ้างที่ต้องคัดมือ คัดแขนให้อ่อนช้อยเพื่อความวิจิตรทางการรำรำ แต่สำหรับนาฏศิลป์ไทยใหญ่ไม่ได้มีขั้นตอนการคัดมือเช่นนาฏศิลป์ไทย การจับ การเคลื่อนไหวร่างกายจะค่อนข้างมีอิสระไม่ตายตัวมากนัก แต่ก็ทำให้ได้ความรู้สึกแบบพื้นบ้านไปอีกแบบ เมื่อรำเสร็จสิ้นผ้าผ่านหน้าเวทีถูกปิดลง ได้ยินเสียงปรบมืออย่างเสียงดังพร้อมเสียงอื้ออึงของคนชมนั้นทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจอย่างหนึ่งว่า การที่คณะขอคแซงแลงใหม่เปิดรับนักแสดงหน้าใหม่นอกคณะอย่างเช่นตัวผู้ศึกษาก็ดี ลูกหลานจากคนภายนอกก็ดี เป็นการสร้างความหลากหลายของการแสดงทำให้เกิดความแปลกใหม่แก่สายตาคนดูและการเปิดโอกาสแบบนี้ก่อให้เกิดการสร้างเครือข่ายหานักรำหน้าใหม่ของทางคณะอีกทางหนึ่งก็ว่าได้เพราะหลังจากนักแสดงหน้าใหม่ทำการรำรำเสร็จก็จะมีโอกาสพูดคุยกับหัวหน้าวงหรือสมาชิกในวงว่าฝีมือของคนแสดงนั้นเป็นอย่างไร เกิดการมีปฏิสัมพันธ์เชิงมิตรพร้อมทั้งมีการชักชวนให้มาร่วมแสดงกับทางคณะในครั้งต่อไปถ้ามีโอกาสได้กลับมาอีก การได้พูดคุยกับคนในคณะในการขอเชิญให้ร่วมแสดงในครั้งต่อไปทำให้เกิดความรู้สึกถึงความเป็นกันเองอันเปี่ยมล้นไปด้วยสัมพันธ์มิตรอันดีระหว่างนักแสดงที่ไม่มีพรมแดนของความเป็นคนนอกหรือคนต่างชาติมาเป็นเส้นกีดขวางของความสัมพันธ์เชิงวัฒนธรรม

ความไม่แน่นอนเกิดขึ้นบ่อยครั้งกับปัญหาหาจำนวนนักแสดงจำกัดที่ขาดแคลนเนื่องจากนักแสดงหลายคนเป็นสมาชิกจำกัดในช่วงวัยเรียนหลังจากเรียนจบชั้นมัธยมต้น มัธยมปลายเสร็จเรียบร้อยแล้วต่างแยกย้ายออกมาหางานทำในเมืองกันเสียส่วนมาก เพราะต้องการหารายได้มาช่วยเหลือครอบครัวหากแต่รอรายได้จากการแสดงจำกัดเพียงอย่างเดียวคงไม่พอใช้ใน

ครอบครัวแน่ ด้วยเหตุผลบีบบังคับทางเศรษฐกิจเหล่านี้นักแสดงบางคนจึงต้องจำยอมออกจากบ้าน เพื่อออกมาหางานทำ แต่ก็มิได้ละเลิกละความเป็นจ๊าดไตยังคิดคำนึงถึงการแสดงจ๊าดไตอันเป็นการแสดงที่ยังคงฝังอยู่ในสายเลือดด้วยการหาโอกาสกลับมาช่วงงานเทศกาลสำคัญของชาวไทยใหญ่กับคณะดั้งเดิมถ้าหากตนสามารถปลีกเวลามาได้ นักแสดงในคณะมองถึงแรงบันดาลใจในการกลับมาเล่นจ๊าดไตถึงแม้ว่าตัวจะอยู่ไกลพื้นที่ที่จะไปแสดงแค่ไหนแต่ก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคในการเดินทาง เพราะเขามองว่า “เราเป็นลูกจ้างทำงานในเมืองใหญ่ไม่มีใครเห็นความสามารถของเรา แต่พอเรากลับมาแสดงจ๊าดไตในพื้นที่คนไทใหญ่เราก็มีคนพิเศษที่พวกเขาเห็นคุณค่า”(ข้อมูลการสัมภาษณ์ **ตานहु่ นักแสดงคณะจ๊าดไตยอดแข้งแดงใหม่ อายุ 24 ปี**)ปัญหานักแสดงขาดแคลนมักเกิดขึ้นกับกลุ่มนักแสดงวัยรุ่นเสียส่วนมากด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมา แต่นักแสดงรุ่นพ่อ รุ่นแม่กลับยังคงเป็นกลุ่มเดิม ทำอาชีพทำไร่ ทำสวน รับจ้างทั่วไปตามหมู่บ้านของตน อาจมีบางคนที่เดินทางออกมาหางานทำต่างจังหวัดแต่ก็พยายามกลับมาเติมเต็มพลังให้กับชีวิตและทำหน้าที่ของการเป็นจ๊าดไตด้วยการกลับตามวาระโอกาสเท่าที่จะปลีกเวลากลับมาได้ ซึ่งสมาชิกคนเก่าแก่ในวงจะเข้าใจดีเกี่ยวกับเหตุผลการขาดแคลนนักแสดงและการต้องหาสมาชิกใหม่ในวงเข้ามาเรื่อยๆ ด้วยวิธีการข้างต้นเพื่อสร้างคนรุ่นใหม่หัวใจรักวัฒนธรรมไทใหญ่ช่วยกันสืบสานลมหายใจทางวัฒนธรรมผ่านการแสดงจ๊าดไตให้มีการสืบเนื่องต่อไปถึงแม้ว่าการค้นหาอาจเจออุปสรรคและอาจไม่ได้เป็นอย่างใจหวังไว้ก็ตาม



รูปที่ 64 การฝึกท่าใหม่ก่อนขึ้นแสดงจ๊าดไต

5.6 เครือข่ายจัดไตต่างถิ่น

ในการลงพื้นที่การติดตามคณะจัดไตยอดแขวงแสงใหม่ในแต่ละครั้งของผู้ศึกษา การจดจำนักแสดงในคณะเป็นสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานในการต้องเข้าไปทำความรู้จักและสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับคณะยอดแขวงแสงใหม่ แต่บ่อยครั้งที่เกิดการสงสัยว่าบุคคลนี้เป็นใคร ทำไมไม่เคยเห็นหรือคุ้นตาในคณะยอดแขวงแสงใหม่ จึงสอบถามคนในคณะยอดแขวงแสงใหม่ว่าเขาคนนั้นคือใครและได้คำตอบว่าเป็นกลุ่มจัดไตจากที่อื่น เขามักมาร่วมแสดงกับคณะเราเป็นประจำ ผู้ศึกษาจึงเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการหาเครือข่ายจัดไตต่างถิ่นในการแก้ไขปัญหาคนขาดของคณะยอดแขวงแสงใหม่ตั้งประเด็นก่อนหน้านี้ แต่คงไม่ใช่เพียงแค่การหาคนมาแทนเพียงเท่านั้นคงมีความเชื่อมโยงในเรื่องอื่นๆ ด้วยของการสร้างเครือข่ายเมื่อเวลาคณะยอดแขวงแสงใหม่ถูกเรียนเชิญให้ไปแสดงจัดไตในงานปอยตามต่างอำเภอในจังหวัดเชียงใหม่ ต่างอำเภอในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ส่วนใหญ่จะไปงานในพื้นที่ที่มีกลุ่มชุมชนไทใหญ่อาศัยอยู่ ซึ่งในพื้นที่นั้นก็จะมีกลุ่มจัดไตประจำถิ่นในพื้นที่นั้นด้วยเช่นกัน เมื่อคณะยอดแขวงแสงใหม่ทราบว่าคณะตนได้รับมอบหมายไปเล่นในพื้นที่นั้นก็จะมีการติดต่อนักแสดงจัดไตประจำถิ่นนั้นๆ ให้มาร่วมแสดงด้วยอย่างกรณีหากไปแสดงในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอนก็จะมีหมอกความซื่อนางเฮือนคำและนางรำบางส่วนจากคณะจัดไตแม่ฮ่องสอนที่เคยร่วมแสดงกับทางคณะยอดแขวงแสงใหม่มาก่อนเข้าสมทบรูปแบบการแสดงก็จะเน้นให้ทางคณะยอดแขวงแสงใหม่เป็นผู้ออกแบเป็นหลักและทำการจัดสรรแบ่งเวลาให้ทางคณะยอดแขวงแสงใหม่เล่นสลับกับคนทางแม่ฮ่องสอนตามความเหมาะสมคณะยอดแขวงแสงใหม่มักกระทำการแบบนี้รวมไปถึงเขตพื้นที่อื่นด้วย

คอยไตแสงเป็นฐานที่มั่นกองทัพทหารไทใหญ่กองกำลังกู้ชาติ (Shan State Army ;SSA) นำโดยพลโทเจ้ายอดศึก ด้วยความเป็นพื้นที่ที่แสดงการต่อสู้ทางเชื้อชาติแน่นอนการแสดงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมย่อมปรากฏในสถานที่แห่งนี้เช่นอย่างเด่นชัด เช่น วันเจ็อจัดจั้งไต(เชื้อชาติไทใหญ่) วันกองทัพไทใหญ่ เป็นต้น ภายในงานจะมีการจัดเวทีใหญ่ไว้สำหรับผู้นำกองทัพหรือบุคคลสำคัญของชาติไทใหญ่กล่าวคำปฏิญาณหรือการพูดปลุกระดมขวัญกำลังใจแก่ทหารผู้เสียสละเพื่อบ้านเมืองให้พึงระลึกถึงจิตสำนึกของการรักชาติ เจตนารมณ์ของการต่อสู้เพื่ออิสรภาพและแนวโน้มนิยมของสถานการณ์การต่อสู้ บรรยากาศของการจัดงานจะมีการสวนสนามของเหล่าทหารไทใหญ่แต่ละกองทัพ การแสดงศิลปะการต่อสู้ภาคสนามแบบทหารร้านค้าขายสินค้าพื้นเมืองอาหารพื้นเมืองไทใหญ่และซุ้มเครื่องเล่นแบบพื้นบ้านคล้ายบรรยากาศงานวัดอย่างไทยแต่ยังคงกลิ่นอายของไทใหญ่ คณะยอดแขวงแสงใหม่มักได้รับการมอบหมายงานจากเจ้ายอดศึกให้คณะเดินทางมาร่วมแสดงจัดไตให้แก่กองทัพในทุกๆ ปี ปีละ 2 ครั้งโดยประมาณและพึงระลึกเสมอว่าให้รู้เป็นหน้าที่ที่ต้องมาเล่นให้กับทางกองทัพ ซึ่งทางคณะก็ปฏิบัติตามคำขอเสมอมา ในการเดินทาง

มาร่วมเป็นส่วนหนึ่งด้วยการแสดงजादूไตเพื่อกองทัพมิได้มีเพียงคณะยอดเยี่ยมแห่งใหม่เท่านั้น คณะजादूไตจากแม่ฮ่องสอน คณะजादूไตคอยไตแลง คณะजादूไตเมืองนะ(อำเภอเชียงดาว)คณะजादूไตเมืองฝางก็เข้าร่วมแสดงเช่นเดียวกันโดยใช้เวทีและนักแสดงหลักคณะจากยอดเยี่ยมแห่งใหม่เป็นสะพานเชื่อมโยงเหล่าศิลปินเข้าหากันการรวมตัวของजादूไตต่างถิ่นมารวมกันนั้นหมายถึงการมีจิตสำนึกร่วมในการให้ความร่วมมือทางการแสดงต่างการแลกเปลี่ยนความสัมพันธ์ต่างคณะให้มีความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันพร้อมทั้งเป็นการปลดปล่อยอิสระทางความคิดร่วมกันออกมาผ่านการแสดงजादूไตสู่สายตาคนดู จุดประเด็นหลักของการเล่นजादूไตบนคอยไตแลงนั้นเพื่อสร้างความสุขให้แก่ชาวบ้านและทหารไทใหญ่ ให้รู้สึกผ่อนคลายกับสถานการณ์อันตึงเครียดทางการเมืองพร้อมทั้งสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการให้กำลังใจ การปลุกกระดมเพื่อต่อสู้กับรัฐบาลทหารพม่าและปลุกจิตสำนึกของความภาคภูมิใจในความเป็นไทใหญ่สอดแทรกตลอดการแสดงต่างๆ ชาวजादूไตเชื่อมั่นว่าการแสดงजादूไตที่พวกเขาแสดงอยู่นั้นไม่ได้มอบแต่ความสุขแก่คนดูเพียงเท่านั้น ถึงแม้เขาไม่ได้เป็นทหารอย่างที่คนอื่นเป็นแต่ก็เป็นทหารทางวัฒนธรรมผู้คอยปกป้องและรักษาวัฒนธรรมของคนไทใหญ่ให้ยังคงสืบไปตราบนาน

กลยุทธ์อีกอย่างหนึ่งในการสร้างความหลากหลายของคณะยอดเยี่ยมแห่งใหม่เพื่อเอาใจคนดูนั้นก็คือ การเชิญซูเปอร์สตาร์จากเมืองนอก (รัฐฉาน)⁷ เข้ามาแสดงร่วมกับทางคณะนั้นก็คือ จายเคอสูง นางแสง-หาญ นางหอมเคอ จากคณะजादूไตจากสี่ป้อ ชื่อเสียงของจายเคอสูงเป็นศิลปินผู้เลื่องชื่อด้านความสามารถหมอกความในรัฐฉาน เดินทางเข้ามาประเทศไทยเพื่อมาแสดงजादूไตร่วมกับคณะยอดเยี่ยมแห่งใหม่ตามคำเชิญจากผู้จัดงานในแต่ละที่ การเดินทางเข้ามาของจายเคอสูงนั้นนับว่าเป็นการสร้างความตื่นตัวของชาวไทใหญ่เป็นอย่างมากเนื่องจากคนไทใหญ่ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยได้แต่ฟังเสียงของจายเคอสูงผ่านแผ่นซีดีหรือฟังตามคลื่นวิทยุไทใหญ่เพียงเท่านั้น การได้มาเจอนักแสดงตัวเป็นๆ นับเป็นความปีติยินดีกับศิลปินในดวงใจของตนเป็นอย่างมาก สำหรับนักแสดงผู้ชื่นชอบจายเคอสูงคงได้รับแรงบันดาลใจในการพยายามพัฒนาฝีมือตนเองให้ได้ตามอย่างเคอสูง รวมไปถึงนางหอมเคอ นางแสงหาญ หมอกความและนางรำอันขึ้นชื่อของสี่ป้อคงเป็นบุคคลตัวอย่างให้กับนางรำรุ่นเล็กในการอยากเจริญรอยตามอีกด้วย ผู้ศึกษานับว่าโชคดีที่มีวาสนาได้เจอจายเคอสูงจวบเหมาะก็มีโอกาสแสดงร่วมกับคณะยอดเยี่ยมแห่งใหม่พร้อมคณะजादूไตต่างถิ่นในงานปอยสังลองบ้านน้ำคั้น อำเภอแมริม งานสังลองบ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่และพื้นที่อื่นๆ นับว่าเป็นความประทับใจไม่อาจลบเลือนจากความทรงจำผู้ศึกษาได้

⁷ ชาวไทใหญ่มักเรียกรัฐฉานว่าเมืองนอก บางครั้งก็เรียกว่ารัฐฉานไปเลยก็มี คำว่า “นอก” อีกความหมายของเขาหมายถึงต่างประเทศ ในที่นี้หมายถึงประเทศฉาน ชาวไทใหญ่ที่เกิดในประเทศไทยหรือได้สัญชาติไทยมักเรียกตัวเองว่า “ไตใน” แต่ถ้าเกิดที่รัฐฉานมักเรียกตัวเองหรือบุคคลที่สามว่า “ไตนอก”

ข้อสังเกตอย่างหนึ่งของความเป็นศิลปินจ๊าดไตอย่างแท้จริงนั่นคือ การร้องรำทำเพลง แสดงละคร ร่วมกันทั้งที่นักแสดงมาจากต่างแดนแต่กลับแสดงกันอย่างกลมกลืนแทบจะแยกไม่ออกว่าเป็นจ๊าดไตจากที่ใด หากมองผิวเผินคงเข้าใจว่าเป็นกลุ่มคณะเดียวกันเป็นแน่ เนื่องจากการมีต้นสายแบบแผนจ๊าดไตอันเดียวกันก่อปรกกับความเข้าใจถึงธรรมชาติของการละเล่นจ๊าดไตจึงมีการรับส่งลูกเล่นต่อกันอย่างง่ายโดยไม่ติดขัดอะไร การแสดงร่วมกันของคณะจ๊าดไตหลายที่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนรักจ๊าดไตเองให้มีความรู้สึกมีพลังหนุนนำให้คนที่อ้อยอิ่งรู้สึกมีแรงต่อสู้ในการรักษาจ๊าดไตให้ยืนยาว พร้อมทั้งเป็นการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของแต่ละคณะเพื่อนำไปพัฒนาจุดดีของคณะตนให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

ชุมชนเปียงหลวงเป็นชุมชนมากไปด้วยประชากรไทใหญ่เป็นประชากรหลัก ดังนั้น ศิลปวัฒนธรรมชุมชนจะเน้นประเพณีทางไทใหญ่เช่นเดียวกัน ในทุกๆ ปีชุมชนเปียงหลวงจะมีการจัดงานปอยสำคัญทางเชื้อชาติ เช่น ปีใหม่ไต ปอยสา่งลอง ปอยออกหว่า ปอยครุหมอ ในการจัดงานแต่ละครั้งคณะจ๊าดไตยอดแขงแลงใหม่คือมหรสพคอยรองรับงานในชุมชน กระจายแลงป้างเล่าประสบการณ์การเล่นจ๊าดไตบ้านเปียงหลวงที่ประทับใจปีหนึ่งว่า “ตอนปี 2545 มีงานปอยสา่งลองที่วัดเปียงหลวง ผมเล่นจ๊าดไตตั้งแต่เวลาสองทุ่มของวันนี้ เล่นยาวไปจนถึงเที่ยงวันของอีกวันหนึ่ง ร้องเพลงสลับพ็อนรำกันไปต่างๆ ที่เหนื่อยมากแต่ก็ไม่สามารถจบการแสดงได้เพราะคนดูเขามหุนเวียนมาดูเราแสดงตอนเมื่อเรามีโอกาสแสดงเราก็ต้องเต็มทีกับมัน ” (ข้อมูลการสัมภาษณ์ กระจายแลงป้าง หมอความคณะจ๊าดไตยอดแขงแลงใหม่) จนถึงทุกวันนี้คณะยอดแขงแลงใหม่ก็ยังทำหน้าที่รับใช้งานของชุมชนมาโดยตลอดแต่ช่วงยุคหลังมานี้งานประเพณีสำคัญของชุมชนเปียงหลวงไม่ได้กำหนดให้คณะยอดแขงแลงใหม่ทำการแสดงจ๊าดไตทุกครั้งอย่างที่ผ่านมา มีการนำจ๊าดไตต่างถิ่นเข้ามายังชุมชนแห่งนี้ด้วยเพื่อให้คนในชุมชนได้พบคณะนักแสดงหน้าใหม่โดยพ่อหลวงตั้งผู้ใหญ่บ้านเปียงหลวงเป็นผู้เสนอให้นำจ๊าดไตต่างถิ่นเข้ามา ผู้ใหญ่ตั้งผู้มีวิสัยทัศน์ในการนำจ๊าดไตต่างถิ่นเข้ามายังหมู่บ้านว่า “พ่อเคยเอาจ๊าดไตจากแม่ฮ่องสอน จ๊าดไตเมืองป้างโหลงแล้วล่าสุดนี้เอาจ๊าดไตจากสี่ป้อมมาเล่นจ๊าดกับคณะยอดแขง สาเหตุที่เอาจ๊าดไตที่อื่นมาเล่นที่หมู่บ้านแห่งนี้เพราะ ชาวบ้านเขารู้จักนักแสดงจ๊าดไตบ้านเราไปเสียหมดทุกคน ไปทำงานรับจ้างรายวันตามหมู่บ้านก็เจอ ไปไหนมาไหนก็เป็นคนรู้จักกันไปเสียหมด หากผูกมัดให้มาดูคณะจ๊าดเปียงหลวงที่เป็นคนรู้จักมักเคยมาแสดงให้ดูตลอดเกรงว่าชาวบ้านจะรู้สึกเบื่อ มันไม่น่าตื่นเต้น พอจะเคาทิศทางการเล่นจ๊าดของกลุ่มนี้ได้ แต่พอเอาคณะจ๊าดไตที่อื่นเข้ามาชาวบ้านกลับให้ความสนใจมากกว่าของชุมชน แล้วยิ่งเอาจ๊าดไตเมืองสี่ป้อมมาเล่นยังบ้านเปียงหลวงทำให้ชาวบ้านมีความสุขบรรยากาศของงานปอยสา่งลองก็ครึกครื้นดูไม่จำเจ แต่ก็ไม่ได้มองข้ามคณะจ๊าดไตเปียงหลวงไปหรือคณะแคว้นก็ต้องมีการสลับปรับเปลี่ยนกันบ้าง เอาที่อื่นมาเล่นร่วมกันบ้างจะได้มีสีสัน ” (ข้อมูล

การสัมภาษณ์นายเต็งยู่ (ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านเปียงหลวง) ก็นับว่าเป็นเหตุผลหนึ่งของการทำให้ จ้าดไตไม่ถูกมองว่าเป็นการแสดงจำเจ มีการจัดการบริหารเพื่อสร้างความหลากหลายให้แก่คณะ ยอดแซงแลงใหม่ นับว่าเป็นการแก้ไขเรื่องของการจดจำภาพซ้ำของผู้ชมให้ลบลือนหายไปบ้างแต่ มุ่งเน้นถึงการจดจำความประทับใจและอ้อมเอมใจจากการได้รับของขวัญทางจิตใจของจ้าดไตเสีย มากกว่า



รูปที่ 65 คณะจ้าดไตยอดแซงแลงใหม่แสดงร่วมกับคณะจ้าดไตแม่ฮ่องสอน



รูปที่ 5.8 นางหอมเคอ จายเคอสูง นางแสงหาญ นักแสดงจ้าดไตจากเมืองสีป้อ

5.7 การต่อสู้ระหว่างเจ้าไตกับดนตรีสมัยใหม่

เมื่อเวลาหมู่บ้านเปียงหลวงมีการจัดงานรื่นเริงขึ้นในหมู่บ้านขณะเจ้าไตยอดแขวงแลงใหม่มักได้รับหน้าที่เป็นสังฆบาล์คอยเสริมสร้างบรรยากาศให้กับงานรื่นเริงนั้นเกิดความครบรสมากขึ้น แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นเจ้าไตซึ่งเป็นงานศิลปะประเภทป๊านเก่าต้องพบคู่แข่งอันสำคัญทางวัฒนธรรมนั่นก็คือวงดนตรีป๊านใหม่บ้านหลักแต่ง ไม่ว่าจะเวทีเจ้าไตในงานใดงานนั้นต้องมีเวทีป๊านใหม่บ้านหลักแต่งเป็นตัวประชันเสมอ เปรียบดั่งมวยคู่เอกระหว่างมุมแดงคือเจ้าไต มุมน้ำเงินคือดนตรีป๊านใหม่เมื่อการเริ่มบรรเลงดนตรีทั้งสองฝ่ายเกิดขึ้นเปรียบเหมือนการลั่นเสียงระฆังแห่งการต่อสู้ทั้งสองฝ่ายอย่างดุเดือด จากนั้นก็มาวัดกันว่าฝ่ายไหนจะได้เต็มมากกว่ากัน แต่ในที่นี่หมายถึงการชี้วัดจำนวนคนดูว่าฝ่ายไหนจะมีจำนวนมากกว่ากัน ก่อนอื่นต้องแนะนำวงป๊านใหม่บ้านหลักแต่งเสียก่อนว่ามีที่มาของวงอย่างไร แล้วทำไมจึงเกิดขึ้นในชุมชนไทใหญ่ (วันดี สันติวุฒิเมธี, 2545: 163) วงป๊านใหม่ถูกก่อตั้งขึ้นโดยนายมุหรีง ยอดขาว มีการก่อสร้างวงขึ้นมาด้วยการชักชวนกลุ่มเยาวชนในหมู่บ้านที่มีความสนใจทางด้านการเล่นดนตรีสมัยใหม่ ออกตระเวนแสดงในหมู่บ้านชายแดนไทย-พม่า วัดป่าเป้า ในเขตตัวเมืองอำเภอเมืองเชียงใหม่ บทเพลงที่นำมาร้องมีทั้งสองแนวคือเพลงรักและเพลงการเมือง ขึ้นอยู่กับสถานที่ที่ไปจัดแสดง เช่น หากไปแสดงในชุมชนไทใหญ่ทั่วไปจะร้องเพลงรัก แต่หากไปแสดงในเขตใกล้ทหารไทใหญ่ที่ยังทำการสู้รบก็จะร้องเพลงการเมืองสลับเพลงรัก หากเป็นบทเพลงการเมืองก็จะนำเพลงของวงเงี้ยวแล้วมาร้องแต่ไม่ได้ประกาศตนเองอย่างเปิดเผยว่าเป็นวงดนตรีทางการเมืองเพียงแต่เป็นผู้สืบทอดบทเพลงของวงเงี้ยวแล้วส่วนหนึ่งเท่านั้น

จากข้อมูลดังกล่าวทำให้มองเห็นภาพลักษณ์ของดนตรีป๊านใหม่บ้านหลักแต่งว่าถึงแม้วงดนตรีของคนจะเป็นแบบป๊านใหม่แต่ยังคงรักษาวัฒนธรรมทางภาษาและบทเพลงอันเป็นอัตลักษณ์ของการต่อสู้ทางการเมืองเช่นแนวคิดเกี่ยวกับการแสดงเจ้าไต แต่ถึงอย่างไรก็ตามองค์ประกอบของวงดนตรีป๊านใหม่และการแสดงเจ้าไตมีความต่างกัน โดยสิ้นเชิงวงป๊านใหม่บ้านหลักแต่งก่อตั้งขึ้นเพื่อต้องการพัฒนาสังคมของชุมชนไทใหญ่ให้มีความเจริญทันสมัยกับสังคมภายนอกภายใต้กระแสวัฒนธรรมแบบไทยเป็นตัวตั้ง คือในแต่ละชุมชนที่มีขนาดใหญ่ของคนไทยมักมีวงดนตรีสมัยใหม่แบบวงสตริง วงดนตรีประยุกต์ ที่มีนักร้อง นักดนตรี หางเครื่อง คอยรับงานขึ้นบ้านใหม่ งานฉลองรื่นเริงตามเทศกาล ฉะนั้นใครที่นั่นชาวไทใหญ่ก็ได้รับอิทธิพลนี้มาเช่นเดียวกัน หากมีงาน

¹วงเงี้ยว หรือ Freedom Way คือวงดนตรีผู้เสรีภาพของกองกำลังกู้ชาติไทใหญ่อันประกอบไปด้วยสมาชิกทหารกลุ่ม SURA กลุ่ม SSA สายใต้ กลุ่ม TNSO กลุ่มนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยดองกีเมื่อหาของบทเพลงเกี่ยวกับการปลุกใจให้รักชาติและสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์การเมือง สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทใหญ่ในรัฐฉานช่วงเวลานั้นๆ เป็นอย่างดี มีการผลิตเทปออกมามากมายเช่น วันใดตรอดแล้ว(วันที่ไทใหญ่ได้รับเอกราช), เนวิน โจรแค็บซ้อย(เนวินปล้นแบงก์ร้อย), ก้างจ๋อวก้อลูกฝิ่น(ความในใจของผู้ปฏิวัติ), หอหลวงเชียงตุง เป็นต้น (วันดี สันติวุฒิเมธี, 2545: 152)

รื่นเริงที่ไควงดนตรีป๊านใหม่มักเป็นสิ่งบันเทิงอีกทางเลือกหนึ่งคอยรับใช้งานปอยให้มีความหลากหลายทางสิ่งบันเทิงมากยิ่งขึ้น และยังเป็นตัวเลือกสำหรับผู้เสพว่ามีความนิยมชมชอบหรือเลือกที่จะเสพสุนทรีภาพทางดนตรีประเภทไหนอีกด้วย แต่ความชื่นชอบดนตรีป๊านใหม่นั้นคงจะตกอยู่กับกลุ่มวัยรุ่นเป็นหลักเนื่องจากมองว่าเป็นดนตรีสมัยใหม่ ให้ความสนุกเพลินเพลินถึงแก่อารมณ์มากเสียดีกว่านั่งดูการแสดงจำได

ดนตรีป๊านใหม่ไม่ได้จำกัดเพียงดนตรีบ้านหลักแต่งเพียงเท่านั้น ป๊านใหม่ก็หมายถึงเวทีสาวน้อยรางวัล ดิสโก้เรคแบบซ็อบัทรเข้าร่วมสนุกกับวงแบบวัฒนธรรมไทยในงานฤดูหนาว ช่วงเป็นอะไรที่ตื่นตาตื่นใจกับชาวไทยใหญ่เสียเหลือเกินเพราะที่ผ่านมาตนเองนั้นคงชินแต่กับการนั่งดูมหรสพจำไดเพียงเท่านั้น การได้เห็นสิ่งแปลกใหม่ประเภท แสง สี เสียง นั้นก็เป็นคู่แข่งด้วยกับจำไดเช่นเดียวกัน ไม่เพียงแต่การดึงจำนวนคนดูไปยังฝั่งของตนแล้ว การใช้แสง สี เสียงที่ต้องมีลำโพงขนาดใหญ่เป็นจุดดึงดูดความสนใจก็นับว่าเป็นคู่แข่งอีกทางหนึ่งเช่นเดียวกัน ทราบข้อมูลจากคนเก่าแก่ในคณะมาว่า “สมัยลุงกำเวยเป็นหัวหน้าวง คณะจำไดของเราไม่มีระบบเครื่องเสียง ระบบแสงสีสักเท่าไร ก็พอมีใช้ตามอรรถภาพแต่พอยุคสมัยลุงตีหมาขึ้นเป็นหัวหน้าวงปี 2550 สมาชิกและตัวผมเองมีการสังเกตการณ์กลุ่มดนตรีป๊านใหม่หลายๆ ที่เกี่ยวกับการใช้เครื่องเสียง การใช้แสงไฟประกอบเวที เขาใช้วัสดุดีการเล่นดนตรี ภาพโดยรวมเขาจึงออกมาสวยงาม เราจึงนำกองทุนทางคณะมาหาซื้ออุปกรณ์เครื่องเสียง แสงไฟและองค์ประกอบของเวทีให้มันดูดีขึ้น มีการพัฒนามากขึ้น แต่ก่อนเสียงลำโพงเราสู้ดนตรีป๊านใหม่แทบไม่ได้ เวลาร้องความก็มีแค่คนแถวนี้เท่านั้นที่ได้ยินแต่เดี๋ยวนี้ดังไปจนจะสุดขอบสนามฟุตบอลบ้านเปียงหลวงเลยทีเดียวน” (ข้อมูลการสัมภาษณ์ป้อมวัน ผู้จัดการทั่วไปของคณะจำไดยอดแสงแฉงใหม่) ดังนั้นจำไดถึงแม้ว่าจะเป็น การแสดงมุ่งเน้นไปในเชิงศิลปวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมแต่ด้วยลักษณะรูปแบบการแสดงเป็นการแสดงบนเวที จึงต้องพึ่งพาอุปกรณ์ไฟฟ้าเป็นตัวช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของจำไดให้ดูถึงการครบทั้งระบบแสง สี เสียง ด้วยการดูงานจากเวทีป๊านใหม่แล้วนำมาปรับใช้ตามแบบฉบับจำได ไม่ใช่เรื่องผิดแปลกอะไรที่ป๊านเก่าจะมีการหยิบยืมอะไรบางอย่างจากป๊านใหม่เพื่อนำมาพัฒนา รูปแบบจำไดให้ดีขึ้นหากยังยึดติดแบบเดิมๆ อยู่ผู้คนคงจะหลังไหลหันมาให้คะแนนฝั่งดนตรีป๊านใหม่เป็นแน่

ผู้ศึกษาทำการสังเกตหลายครั้งเกี่ยวกับการต่อสู้ระหว่างจำไดและดนตรีป๊านใหม่ที่ต้อง โจรมาพบกันในงานปอยต่างๆ ในใจคิดว่าจำไดจะเอาชนะป๊านใหม่ได้อย่างไรหนอ จำไดมีวิธีการดึงคนให้อยู่กับการแสดงของตนได้อย่างไร จึงมุ่งสังเกตรูปแบบการแสดงของป๊านใหม่ก่อนว่ามีอะไรเป็นจุดน่าสนใจบ้างผลที่ได้ก็คือ ส่วนมากเวทีป๊านใหม่มุ่งเน้นเล่นดนตรีสมัยใหม่แบบทั้งเป็นภาษาไทยใหญ่และเพลงไทยสลับกันไป มีการเชิญให้กลุ่มหนุ่มสาวไทใหญ่ขึ้นมาร้องเพลงหรือ

เปิดเวทีให้มีการประกวดหนุ่มสาวชาวไต และมีการฟ้อนรำประกอบดนตรีร่วมสมัยสอดแทรกการร้องเพลงอยู่บ้าง แต่มักจะเป็นรายการร้องเพลงเพื่อเอาใจวัยรุ่นชาวไทยใหญ่ให้ปลดปล่อยอารมณ์ตามเสียงเพลงเสียมากกว่า ผู้คนเข้ามาชมการแสดงปีานใหม่จะเป็นกลุ่มวัยรุ่นจนถึงวัยกลางคนเป็นหลัก ส่วนหนึ่งก็มารับฟังบทเพลง อีกส่วนก็มาแอบชื่นชมสาวงามขึ้นมาร้องเพลงหรือรำร่ายบทเวทีแสดงออกการชื่นชมด้วยการให้ดอกไม้และพวงมาลัยแต่ผู้ประทับใจ

กลับมาทางฝ่ายजाไตเมื่อสังเกตรูปแบบการแสดงโดยรวมทั้งหมดแล้วช่างมีความแตกต่างกับดนตรีปีานใหม่มาพอสมควร เนื่องจากजाไตมีการนำดนตรีปีานใหม่มาร้องในช่วงแรกก่อนเริ่มการแสดงเพื่อเอาใจกลุ่มวัยรุ่นในคณะและเป็นการเรียกผู้คนจากข้างนอก จากนั้นก็มีการรำร่า การเห็ดความ การพูดตลก การเล่นละครในท้องเรื่องต่างๆ ตามสถานการณ์ โดยใช้นักแสดงหลากหลายตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ หากงานไหนมีจำนวนคนดูมาก ความดีของการขึ้นเวทีก็จะตกอยู่กับกลุ่มนางรำวัยรุ่นอยู่มากเพราะเมื่อนางรำออกมารำเป็นหมู่คณะเมื่อไหร่ก็ได้รับเสียงให้ร้องและพวงมาลัยน้ำใจด้วยความชื่นชอบจากหนุ่มๆ ผู้มีความลุ่มหลงในความงามของเหล่านางรำกลุ่มนี้ โดยเฉพาะงานเจ้าจาไตจังหวัด(เชื้อชาติไทใหญ่) ส่วนมากจำนวนคนดูजाไตคือกลุ่มเด็กผู้ใหญ่และกลุ่มทหารเป็นจำนวนมาก เนื่องจากบุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลต้องเผชิญกับภัยการเมืองที่ไม่มั่นคง เพียงแค่ขอได้ชื่นชมของสวยงาม ความสุข ที่ได้จากการชมजाไตแล้วยิ่งถ้าเป็นช่วงความบันเทิงและละครแนวเสียดสีการเมืองหรือแนวสะท้อนสังคมแล้ว जाไตกลายเป็นจุดรับชมการแสดงที่มีจำนวนคนดูมากที่สุด ลุงตีหมา หัวหน้าคณะยอดแซงแลงใหม่กล่าวถึงวิถีเอาชนะใจคนดูว่า “การที่เราจะตัดสินใจว่าเราและดนตรีปีานใหม่ ใครจะเป็นจุดสนใจได้มากกว่ากันต้องตัดสินใจที่จำนวนคนดู เท่าที่ลุงออกงานजाไตมาส่วนมากคนก็หันมาดูजाไตเยอะกว่าเพราะมันเป็นการแสดงตั้งแต่สมัยรุ่นปู่ย่า ตา ทวด เขาพาลูกหลานมาดูตั้งแต่เล็กๆ ไม่ว่าจะวัยไหนๆ ถึงแม้จะมีอะไรแปลกใหม่เข้ามาเขาก็กลับมาดูजाไตอยู่ดี แต่เราต้องมีลูกเล่นหลายอย่างเข้าสู่คือการเล่นตลก ละคร การฟ้อนรำเป็นจุดสนใจแก่คนดู” (ข้อมูลการสัมภาษณ์ ลุงตีหมา หัวหน้าคณะजाไตยอดแซงแลงใหม่ อายุ 59 ปี) และอีกมุมมองหนึ่งของจายป้อมวัน ผู้ดูแลงานทั่วไปของคณะยอดแซงบอกวิธีการเอาชนะใจคนดูคือ “หากเราเล่นลิเก นอกจากเรื่องฟ้อนรำเราต้องแสดงละครเพราะถือว่าละครกับลิเกเป็นของคู่กันวัยรุ่นบางคนเขาอาจไม่ชอบดนตรีสมัยใหม่แต่เขาชอบมาดูสาวๆ ในคณะฟ้อนรำ การพูดจาในคณะก็สำคัญเช่นเดียวกัน เราจะต้องพูดสุภาพมีสาระ อาจมีบางคำที่ดูทะเล้นบ้างแต่ก็ต้องหาวิธีพูดในเชิงดี คนชมบางคนเขาชื่นชอบการเห็ดความมากถึงขั้นนั่งรอฟังความชูจนถึงเกือบรุ่งสางก็มีดังนั้นหมอกความชู้ต้องใช้ความสามารถพอสมควรในการใช้คำให้ได้ใจคนดู อีกอย่างเราจะทำให้เวทีนั้นว่างเว้นไม่ได้ต้องมีคนพูดขันเวลาหรือพูดคำเนินรายการต่อไปเรื่อยๆ หากปล่อยให้เวทีว่างคนดูเขาจะเกิดเสียอารมณ์ได้ซึ่งเรากลัวในจุดนี้มากที่สุด” (ข้อมูลการสัมภาษณ์จายป้อมวันผู้จัดการทั่วไป

ของคณะจำกัดโดยอดแสวงแสงใหม่) นับว่าจำกัดไต้หวันมีความหลากหลายทางการแสดงเพื่อเป็นจุดดึงดูดคนดูและการมีนักแสดงมากไปด้ด้วยความสามารถมากกว่าดนตรีบ้านใหม่ จึงไม่แปลกที่จำกัดไต้หวันจะเป็นฝ่ายชนะบ้านใหม่อย่างขาดลอย มีหลายคนบอกว่าสมัยก่อนบ้านเมืองไทใหญ่ในรัฐฉานไม่มีไฟฟ้าใช้ ไม่มีทีวีให้ดูเหมือนตอนมาอยู่ไทย ทีวีของเขาก็คือละครจากการรับชมจำกัดไต้หวันนั้นถึงเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยแล้วได้ดูทีวีมากยิ่งขึ้นแต่ก็รู้สึกชอบดูละครจากจำกัดไต้หวันมากกว่า เพราะมันคือละครสดและมีเนื้อหาโดนใจกับชีวิตของคนไทใหญ่ แม้ว่าละครไทยมักจะผลิตหนังในเชิงละครน้ำเน่าก็ตามแต่หากได้มาสัมผัสกับชีวิตของคนไทใหญ่ผู้ผ่านความลำบากแล้วดีแต่ออกมาทางละครจำกัดไต้หวันคิดว่าละครน้ำเน่าของไทยต้องพ่ายไปเลยทีเดียว แต่นั่นก็ไม่ได้หมายถึงว่าจำกัดไต้หวันมีชัยชนะเหนือดนตรีบ้านใหม่เสมอไปเนื่องจากปัจจุบันกระแสโลกาภิวัตน์ ทุนนิยม บริโภคนิยม กำลังคุกคามเข้ามายังสังคมไทใหญ่อย่างมิสามารถต้านทานได้ จำกัดไต้หวันต้องมีการปรับตัวให้อยู่รอดภายใต้คู่แข่งสำคัญอย่างวัฒนธรรมบ้านใหม่ได้มาน้อยเพียงใด ได้แต่หวังใจว่าการรักษาจำกัดไต้หวันแบบดั้งเดิมของคณะอดแสวงแสงใหม่นั้นยังคงรักษาระดับและมีการพัฒนาให้ยังคงสืบต่อไปบนพื้นฐานของจำกัดไต้หวันแบบดั้งเดิมอยู่ เพื่อให้แข่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้ตราบนาน



รูปที่ 67 วงดนตรีบ้านใหม่บ้านหลักแต่ง

5.8 ความร่วมมือทางการแสดงระหว่างละครชุมชนกับไฟกับคณะจิาดไตยอคแซงแลงใหม่

ปัญหาภัยสังคมด้านการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้นบ่อยครั้งกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ที่อาศัยอยู่ในชนบทในประเทศไทยที่ไม่ได้รับการดูแลความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐสักเท่าไร การถูกกดขี่แรงงาน การถูกหลอกไปขายบริการทางเพศเป็นกระบวนการค้ามนุษย์ตัวอันตรายสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้เป็นอย่างมากเนื่องจากการขาดความรู้ประกอบกับความไร้เดียงสาของจิตใจ อันเป็นจุดอ่อนของการตกเป็นเหยื่อกระบวนการเหล่านี้โดยง่าย กลุ่มละครชุมชนกับไฟเป็นกลุ่มละครภาคเอกชนจัดตั้งขึ้นมาในปี พ.ศ. 2539 โดยนายอัมรินทร์ เปล่งรศมี จัดตั้งขึ้นมาเพื่อใช้สื่อศิลปะทางการละครเป็นตัวพัฒนาศักยภาพทางชุมชน มีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เพื่อนำไปสู่ความรู้ ความเข้าใจและตระหนักถึงปัญหาภัยคุกคามของสังคมในประเด็นต่างๆ ทำการสนับสนุนพลังขบวนการประชาชน หน่วยงานพันธมิตรเพื่อปฏิบัติงานนโยบายสาธารณะอันเป็นประโยชน์แก่สิทธิเสรีภาพแก่ชุมชนกับไฟเป็นละครชุมชนใช้สื่อให้ชาวบ้านรับรู้เกี่ยวกับปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นในชุมชนของพวกเขา ในที่นี้มุ่งประเด็นไปเรื่องกระบวนการค้ามนุษย์ซึ่งคนในชุมชนอำเภอเวียงแหง หมู่บ้านเปียงหลวง บ้านหลักแต่ง ศูนย์อพยพพวงจ่อ เป็นพื้นที่เป้าหมาย โดยกับไฟเป็นผู้ช่วยให้ความรู้และการแก้ไขปัญหาในการไม่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์แก่คนในชุมชน

การค้ามนุษย์ไม่ใช่จำกัดเพียงเป็นคนพื้นเมืองเท่านั้น เพราะเดี๋ยวนี้กลุ่มเป้าหมายใหม่นั้นก็คือกลุ่มบุคคลอพยพหรือบุคคลชั้นสองของจำนวนประชากรหลัก กลุ่มละครชุมชนกับไฟมีการร่วมมือกับกลุ่ม SWAN (Shan Woman Action Network)⁹ ในการให้ความช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว เริ่มต้นจากการลงพื้นที่ของหน่วยงานตามอำเภอเวียงแหงและหมู่บ้านเปียงหลวงเพื่อรับฟังปัญหาคุณภาพชีวิตหลังจากหนีภัยสงครามทางการเมืองจากรัฐฉาน จากนั้นกลุ่มละครชุมชนกับไฟจึงตัดสินใจลงใช้พื้นที่บ้านเปียงหลวงเป็นหลักเพราะเบื้องหลังของหมู่บ้านแห่งนี้มากไปด้วยความเข้มข้นทางประวัติศาสตร์การต่อสู้และมีกลุ่มคณะจิาดไตยอคแซงแลงใหม่อันเป็นเครื่องมือช่วยตัวสำคัญในการสร้างเครือข่าย อีกทั้งความเป็นนักแสดงเช่นเดียวกันการเข้าถึง การรับรู้ การต่อยอดทักษะการแสดงคงไม่ยากเกินความสามารถของคณะจิาดไต แนวคิดการประสานงานร่วมกันระหว่างละครชุมชนแบบโมเดิร์นและละครชุมชนแบบรักษาวัฒนธรรมเข้าด้วยกันนั้นเห็นจะเป็นเรื่องแปลกใหม่ของคณะจิาดไตเป็นอย่างมาก

⁹ Swan เป็นองค์กรเครือข่ายกลุ่มปฏิบัติงานสตรีไทใหญ่ ซึ่งเป็นองค์กรเคลื่อนไหวปกป้องสตรีรัฐฉาน ต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตยในพม่า ก่อตั้งขึ้นเมื่อช่วงยุคสตรีรัฐฉานถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนของทหารพม่าอย่างรุนแรงช่วงปี พ.ศ. 2539-2540 จากนั้นนโยบายตัดสี่(Four Cut)ของรัฐบาลก่อให้เกิดการทารุณกรรมด้านชีวิตความเป็นอยู่รวมไปถึงการถูกล่วงละเมิดทางเพศอย่างรุนแรง swan มีผลงานชิ้นสำคัญคือการออกหนังสือในชื่อ “ใบอนุญาตข่มขืน (License to Rape)” เมื่อปี พ.ศ.2545 นับว่าเป็นหนังสือรายงานที่ทำให้โลกต้องตะลึงและสร้างความอับอายให้กับรัฐบาลทหารเป็นอย่างมาก

ในปี พ.ศ. 2544 กลุ่มก๊อบไฟนำโดย พี่ออด(อัมรินทร์ เปล่งรศมี) พี่แอน พี่หมี เป็นผู้นัดหมายนักแสดงจากคณะยอดแสงแลงใหม่ผ่านทางคุณอ่อง สมาชิก swan แนะนำให้ทางกลุ่มก๊อบไฟรู้จักครูแม่รี ครูช่างและคณะจ๊าดไต่โดยยอดแสงแลงใหม่ จากนั้นมีการนัดหมายทางคณะให้มาร่วมตัวกันและเรียนรู้การ workshop แบบศิลปะการแสดงร่วมสมัย โดยใช้อาคารไม้หลังเก่าคล้ายโรงละครลิเกเป็นสถานที่ฝึกซ้อม ในครั้งแรกมีผู้มาร่วมซ้อมประมาณ 30 คน ครบทุกเพศ ทุกวัยตั้งแต่ศิลปินรุ่นแรกจรดศิลปินรุ่นล่าสุด เรียนรู้ตั้งแต่การใช้เสียง การออกท่าทาง การเข้าถึงอารมณ์ของตัวละคร การจัดองค์ประกอบของร่างกายบนเวที พี่ออด จำบรรยากาศในการสอน workshop ครั้งนั้นได้แม่นยำว่า “ในการแสดงละครชุมชนนั้นเป็นการแสดงแบบโมเดิร์นแต่นักแสดงยังตีความเป็นจ๊าดไต่อยู่มาก แต่เราก็เข้าใจถึงธรรมชาติของเขา หลังจากการฝึกซ้อมพี่ลองให้เขาแต่งเรื่องละครอะไรขึ้นมาสักเรื่อง เขาเสนอความจริงของปัญหาทางการเมืองที่ติดแน่นอยู่ในใจพวกเขาทั้งการเสียดสีการเมือง การข่มขืนโดยทหารพม่า ที่มีสามรถตีแผ่เป็นละครของจ๊าดไต่ได้”(ข้อมูลการสัมภาษณ์พี่ออดผู้ก่อตั้งละครชุมชนก๊อบไฟ) จากนั้นก็ทำการคัดเลือกนักแสดงเพื่อนำไปแสดงในท้องเรื่องที่กลุ่มก๊อบไฟแต่งขึ้นมา ทางก๊อบไฟมองว่าต้องการนักแสดงเป็นกลุ่มเยาวชนเนื่องจากต้องการให้เขาเป็นผู้เรียนรู้เสียก่อน การใช้เด็กเป็นนักแสดงสื่อทำให้ผู้รับชมการแสดงเกิดความเข้าใจเนื้อเรื่องได้ตีรวมไปถึงเป็นการสอนเด็กให้ซึมซับถึงสิ่งที่ตนเองกำลังทำอยู่ด้วย

ละครแห่งการช่วยเหลือกำเนิดขึ้นแล้วภายใต้แนวคิดการต่อต้านกระบวนการค้ามนุษย์ ถูกปรุงแต่งขึ้นมาจากเรื่องจริงของชีวิตผู้ประสบปัญหาและเพิ่มเติมเนื้อเรื่องให้เข้ากับชุมชนอื่นๆ ตีแผ่ออกมาในท้องเรื่อง “มหาสวรรค์ (Looking For Heaven)” นักแสดงมีทั้งคนไทย ฝรั่งเศส และนักแสดงจากคณะยอดแสงแลงใหม่ทั้งหมด 10 คน นักแสดงนำฝ่ายหญิงคือ หนุ่มลีน หลานสาวลูกกำมะ(อดีตหัวหน้าคณะยอดแสงแลงใหม่) แสงสว่าง จ่ามใหม่ มน ก็เป็นนักแสดงจากคณะจ๊าดไต่ด้วยเช่นกัน นักแสดงนำฝ่ายชายคือ ดีโก้ ชาวบราซิล เนื้อเรื่องโดยย่อของการแสดงมีดังนี้ “หนุ่มลีนเป็นเด็กไทใหญ่อายุ 13 ปี อาศัยอยู่ในรัฐฉาน ชีวิตความเป็นอยู่ที่รัฐฉานนั้นอาจไม่สุขสบายอาจกล่าวได้ว่าฐานะทางครอบครัวยากจน หนุ่มลีนและเพื่อนได้ยินข่าวพี่น้องไทใหญ่ที่มาทำงานในไทยบอกว่าอยู่ที่ไทยมีรายได้ดี สามารถทำงานส่งเงินกลับมาให้ที่บ้านรัฐฉาน ได้ทุกเดือน อีกทั้งหนุ่มลีนก็เห็นคนไทยใหญ่ที่กลับจากเมืองไทยแต่งตัวสวย มีข้าวของเครื่องใช้เงินทองอย่างไม่ลำบากตั้งแต่ก่อน นี่แหละคือจุดเริ่มต้นของการอยากเข้ามาหางานทำในไทยของหนุ่มลีนเพราะสาวน้อยคนนี้มีมองว่า เมืองไทยนี่แหละคือเมืองสวรรค์ เขาต้องการมาหาเงินทองจากเมืองไทยเพื่อให้ชีวิตครอบครัวดีขึ้น จึงทำการสอบถามคนไทยใหญ่ที่เดินทางกลับบ้านว่าที่ทำงานอะไร พี่เขาก็บอกว่า เป็นลูกจ้างแต่มีรายได้ดีถ้าสนใจจะมาทำงานด้วยเขาจะพาไป หนุ่มลีนจึงตัดสินใจและเดินทางเข้ามาประเทศไทยพร้อมกับคนไทยใหญ่ดังกล่าว พอเข้ามาทำงานได้ระยะแรกเริ่มรู้สึกว่ามีลักษณะผิด

สังเกตเพราะเริ่มมีการพูดคุยเกี่ยวกับการทำงานพิเศษเชิงขายบริการทางเพศเป็นรูปแบบ กระบวนการค้ามนุษย์เลขที่ว่าได้ จึงเริ่มคิดจะหนีออกจากขุมนรกดังกล่าวแต่ก็สามารถหนีออกมา ได้เพราะโดนกักขังบริเวณและถูกนายจ้างข่มขู่สารพัด ในที่สุดจึงต้องจำยอมขายบริการทางเพศ กลับมาทางอีกฟากทวีปโลก ดีโก้ หนุ่มฝรั่งคิดอยากจะมาท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่เพราะคิดว่าเมือง เชียงใหม่มีสถานที่ท่องเที่ยวสวยงามและโดยเฉพาะอย่างยิ่งมีสาว ๆ คอยเอาใจในสถานที่ที่เที่ยว มากมาย เขาจึงมองว่าจะมาตามหาสวรรค์ที่เชียงใหม่ เมื่อมาถึงเชียงใหม่ก็เข้ามาเที่ยวสถานบันเทิง โอโครบดักกล่าวจวบเหมาะได้มาพบเจอหนุ่มลีนที่ต้องทำหน้าที่ดูแลแขกให้ดี “การตามหาสวรรค์ ของทั้งสองคนแตกต่างกัน สวรรค์ของหนุ่มลีนคือชีวิตสุขสบาย มีเงินทองใช้ในประเทศไทยแต่ของ ดีโก้มองว่าการตามหาสวรรค์คือการเสพความสุขทางเพศ” หนุ่มลีนต้องพบกับความผิดหวัง ดังกล่าว จึงพยายามคิดหาช่องทางให้คนช่วยเหลือตน ดีโก้โซคเข้าข้างหนุ่มลีนได้พบกับนักสังคม สงเคราะห์ที่ลงพื้นที่สังเกตการณ์มายังร้านตนเองเกี่ยวกับกระบวนการค้ามนุษย์ ประจวบเหมาะที่ ตนเองต้องให้บริการพอดี จากการสอบถามข้อมูลและขอความช่วยเหลือ นักสังคมสงเคราะห์จึง ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าทำการจับกุมกระบวนการผู้ทำผิดในครั้งนี้ และพาตัวหนุ่มลีน และหญิงสาวกลุ่มอื่นที่ถูกกระบวนการหลอกไปบำบัดฟื้นฟูสภาพจิตใจและสอนวิชาชีพการทำงาน ให้กับพวกเธอ เพื่อให้พวกเธอไม่ถูกหลอกอีกต่อไป

เมื่อทำการแสดงเสร็จนักแสดงจะทำการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ถกประเด็นดังกล่าว เกี่ยวกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นและมุมมองของผู้ชมว่าคิดเห็นอย่างไรบ้าง เพื่อให้ทราบถึงวิถีคิดหลากหลาย มุมมองของผู้คนในสังคมพร้อมทั้งเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่นักแสดงให้เรียนรู้ในประเด็นที่ ตนเองไม่เคยรู้มาก่อนจากความคิดเห็นผู้ชม ละครเรื่องนี้ทำการตระเวนแสดงไปทั่วประเทศแบบ ละครเร่ ตั้งแต่ภาคเหนือไปจนถึงภาคใต้ โดยเฉพาะจังหวัดแห่งการท่องเที่ยว นับยอดรอบการแสดง ได้ประมาณ 40 รอบโดยทำการแสดงเรื่องเดิม จากประสบการณ์การแสดงละครเร่ดังกล่าวทำให้ สมาชิกจำกัด โดยเฉพาะนักแสดงกลุ่มเยาวชนตระหนักเห็นถึงภัยอันตรายที่อาจคุกคามมาถึงตัว เนื่องจากการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการค้ามนุษย์ ในขณะที่เดียวกันก็ทำหน้าที่ของ ผู้ประชาสัมพันธ์เรื่องราวดังกล่าวแก่ผู้คนในหมู่บ้านเปียงหลวงและคนในคณะจำกัดโดยอดแสวง แลงใหม่ให้ทราบถึงประเด็นนี้ด้วย เมื่อถามความรู้สึกนักแสดงเขามีความรู้สึกภูมิใจว่าอย่างน้อยตนเองก็ ได้ทำบุญเรื่องหนึ่งด้วยการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ โดยเฉพาะพี่น้องชาวไทยใหญ่ด้วยกันเองได้มี ความรู้ในการหลีกเลี่ยงกระบวนการดังกล่าว ผลพลอยได้จากการฝึกวิชาละครกับกลุ่มก๊อปปี้ไฟทำให้ นักแสดงอดแสวงแลงใหม่มีศักยภาพทางการแสดงมากยิ่งขึ้นด้วยการใช้ศิลปะการแสดงจำกัด อดแสวงผสานกับละครแนวโมเดิร์นที่ทำการฝึกฝนมาปรุงแต่งเป็นละครเฉพาะตนเองในมิติอื่นๆ ต่อไป



รูปที่ 68 โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ละครชุมชนเรื่องหาสวรรค์

5.9 จ๊าดไต่สัญลักษณ์การต่อสู้ทางวัฒนธรรม

จากคำปราศรัยของนายกอร์ดิน ชาวอินเดียผู้สำเร็จราชการรัฐฉานแทนอังกฤษ ผู้เป็นแรงผลักดันสำคัญของการก่อตั้งจ๊าดไต่ โดยพ่อเต่าอ้อเจ๊ะะ บรมครูแห่งเมืองสี่ป้อ พยามสร้างวัฒนธรรมแบบใหม่ขึ้นมาในรูปแบบการแสดงบนเวที อันเป็นการแสดงศักยภาพของการเป็นกลุ่มชนผู้มีอารยะตามแบบแนวคิดของชาวตะวันตก นั่นถือเป็นการเริ่มต้นของการต่อสู้ทางวัฒนธรรมของการถูกมองว่าเป็นกลุ่มวัฒนธรรมแบบบ้านป่าเมืองเถื่อน ไม่มีการพัฒนาถูกฆ่าฟันความคิดนี้ ออกไปจนเป็นที่ชื่นชอบและยอมรับว่าจ๊าดไต่คือมหรสพอันดีงามของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ ในเวลาต่อมาถึงแม้ว่าจะผ่านเรื่องนี้ไปได้แต่ช่วงเวลาจากนั้นมาเป็นช่วงยุคจุดแตกหักของสัญญาปางโหลง การถูกทำให้เป็นพม่าเริ่มเกิดขึ้นภายใต้นโยบาย “ทำให้เป็นพม่า” ด้วยการบีบบังคับทางการใช้ภาษา การแต่งงานเชื่อมสายพันธุ์ไทใหญ่-พม่า การแต่งกายอย่างพม่า จ๊าดไต่จึงกลายเป็นจุดแข็งของการแสดงความเป็นอัตลักษณ์ทางเชื้อชาติ (วันดี สันติวุฒเมธี, 2545: 177) ในยุคหนึ่งของจ๊าดไต่มีกระแสพยายามหลีกเลี่ยงความเป็นพม่าด้วยการคือ ตัดขาดความเป็นพม่าด้วยการตัดชายจีนที่ยาวกรอมข้อเท้าออกไปจากชุดนางรำเพราะดูคล้ายนางรำลิเกพม่า ในช่วงเวลาดังกล่าวแม้ นางรำจะไม่เห็นด้วยนักแต่ต้องยอม เนื่องจากกระแสการต่อต้านความเป็นพม่าค่อนข้างรุนแรงและกลุ่มทหารเป็นผู้มีบทบาทสูงในช่วงนั้น ด้วยเหตุนี้เมื่อทหารหมดอำนาจลง ชายจีนยาวกรอมเท้าที่นางรำบางคนแอบเก็บไว้จึงเริ่มเผยโฉมขึ้นมาอีกครั้ง เพราะในมุมมองของนางรำ ชายจีนยาวมิได้หมายความว่าพวกเขาชอบรับในวัฒนธรรมของพม่าแต่หมายถึงความสวยงามในแง่ศิลปะการรำรำ

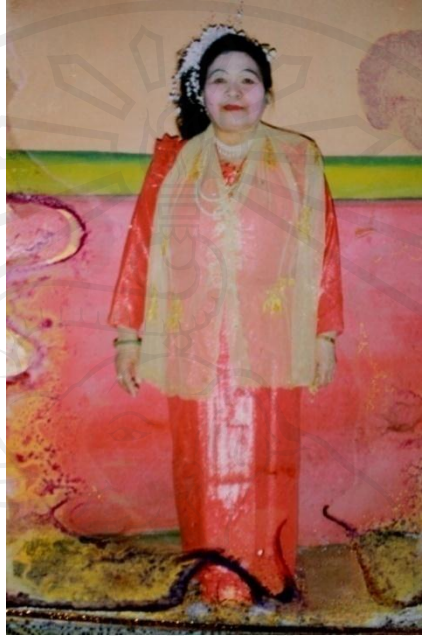
นักแสดงจ๊าดไต่โดยอดแสวงแสงใหม่หลายคนเคยอยู่กินในรัฐฉานอย่างมีความสุข ทำอาชีพเกษตรกรรม ชีวิตความเป็นอยู่อาจมิได้ร่ำรวยอะไรมากนักแต่สุขใจที่ได้ทำกินในผืนดินของตัวเอง วันหนึ่งสิ่งไม่คาดฝันก็เกิดขึ้นกับชีวิตครอบครัวเขา ผันร้ายที่สุดคือการประสบภัยทางการเมืองระหว่างกลุ่มทหารไทใหญ่และกลุ่มทหารพม่าทำการรบกัน เสียส่วนมากจะกล่าวว่าทหารพม่าบุกเข้ายึดพื้นที่หมู่บ้านของตนเอง ทำการปล้นเสบียง ของมีค่า วัว ควาย ข้าว ไปเสียหมดแถมยังเผาบ้านเรือนของชาวไทใหญ่อย่างวอดวาย ชาวบ้านต้องวิ่งหนีเอาชีวิตรอด ทหารไทใหญ่ก็เข้ามาช่วยเหลือชาวบ้านแต่ก็สามารถต้านทานกำลังทหารพม่าได้ ชาวไทใหญ่หลายครอบครัวได้รับปัญหาภัยร้ายนี้จึงหนีอพยพเข้ามาทางด่านหลักแต่ง หมู่บ้านเชื่อม โยงมายังหมู่บ้านเปียงหลวงเพื่อขอมาพึ่งพาการคุ้มครองภัยของประเทศไทย ผู้ลี้ภัยส่วนหนึ่งเข้ามาอาศัยอยู่ในตัวบ้านเปียงหลวงอีกส่วนหนึ่งก็อาศัยอยู่ศูนย์อพยพกุงจ่อตามการจัดการของทหารไทย ความทรงจำของหญิงสาวผู้ลี้ภัยเล่าให้ฟังว่า “ตอนนั้นเวลาตี 4 ที่ก็ได้ยินเสียงปืนแต่ไม่คิดว่าเป็นการยิงกัน แต่สักครู่เสียงปืนเริ่มถี่ขึ้น คนในหมู่บ้านป่าประกาศให้ทุกคนหนีออกไปจากหมู่บ้าน หมู่บ้านมันเข้ามาปล้นของไปเสียหมด ที่กับทางบ้านวิ่งหนีกันมาทางบ้านห้วยยาวแล้วเข้ามาบ้านหลักแต่ง ระหว่างเดินทางเข้ามาก็เจอทหารพม่าถือปืนอยู่ก็ต้องวิ่งหลบใน โปรงหญ้าเพราะกลัวมันจะทำไม่ดีกับเรา มันเป็นอะไรที่เลวร้ายมากสำหรับชีวิตแต่ดีที่ทหารไทยเขาให้เราได้อยู่ศูนย์กุงจ่อ แต่ก็รู้ว่าเขาจะให้เรายู้นานแค่ไหน” และมีอีกหลายคนที่ประสบปัญหาเช่นนี้หรือไม่บางคนก็อพยพเข้ามาเพราะต้องการหางานทำ เพราะฝืนอยู่ในรัฐฉานคงไม่พอกินเป็นแน่ สาเหตุนั้นก็มาจากการถูกควบคุมพื้นที่ทำกินและการไม่สนับสนุนระบบเศรษฐกิจของรัฐบาลทหารพม่า ปัจจัยทั้งหมดของการอพยพเข้ามาถือว่ารัฐบาลพม่าเป็นตัวต้นสำคัญของการเกิดปัญหาการหนีอพยพดังกล่าว

การอพยพเข้ามาของชาวไทใหญ่ส่วนหนึ่งก็แยกย้ายกันออกไปทำกินตามความสามารถ มีส่วนหนึ่งเลือกที่จะเข้ามาเป็นเป็นจ๊าดไตเนื่องจากความรัก ความชื่นชอบในศิลปวัฒนธรรมอันสั่งสมมาแต่รุ่นบรรพบุรุษยกปรกกับการมีจิตสำนึกของการรักษาอัตลักษณ์ของความเป็นชาติพันธุ์ไว้ต่อสู้กับวัฒนธรรมพม่า การเข้ามาเป็นจ๊าดไตเปรียบเหมือนสิ่งเยียวยาทางใจที่คอยบรรเทาความทุกข์เศร้าของการสูญเสียและการอุทิศตนเพื่อเป็นจ๊าดไตนั้นเหมือนเป็นหมอเยียวยารักษาใจของชาวไทใหญ่ที่มีความทุกข์ให้เลือนลางได้ระดับหนึ่งหรืออาจได้แง่คิดอะไรดีๆ จากจ๊าดไตในการต่อสู้ชีวิตต่อไป พร้อมทั้งเป็นการสานตาข่ายแห่งวัฒนธรรมเพื่อป้องกันมิให้วัฒนธรรมแบบพม่าหรือวัฒนธรรมต่างถิ่นเข้ามาครอบงำความเป็นไทใหญ่ให้เลือนหายไป ผู้ศึกษาสังเกตว่าเวลาคนไทใหญ่โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นบางคนเวลามาดูการแสดงดนตรีปีานใหม่ก็จะยืนดูหรือไม่ก็เดินกันเป็นกลุ่มๆ ต่างแสดงออกถึงความสนุกด้วยท่าเต้นค่อนข้างกระเดือกไปในอารมณ์รุนแรง หากมีการกระทบกระทั่งกันก็จะมีการชกต่อยกันขึ้นเป็นระยะๆ ผู้ศึกษาเองก็พลอยวิ่งหนีเหตุการณ์แบบนี้อยู่

บ่อยครั้งแต่หันมามองฝั่งเวทีจำกัดได้กลับมีความต่างกันโดยสิ้นเชิงไม่เพียงแต่วัยเด็กและวัยสูงอายุ วัยรุ่นก็มาดูจำกัดได้เยอะพอสมควรแต่ที่น่าประหลาดใจก็คือคนส่วนใหญ่นั่งดูจำกัดได้ต่ออย่างเป็นระเบียบ สำหรับผู้ตั้งใจมาดูจำกัดได้จริงๆ มีการเตรียมเสื้อ หมอน ผ้าห่ม ของกินมานั่งดูอย่างเป็นกิจจะลักษณะ คนรอบข้างก็ยืนดูกันอย่างสุภาพอ่อนโยน ด้วยรูปแบบการแสดงจำกัดได้อาจมีลักษณะของการแสดงเชิงสุภาพเรียบร้อย คุณเป็นผู้มีวัฒนธรรมอันดีงามจึงอาจช่วยสะกดคนดูให้มีวัฒนธรรมการนั่งดูอย่างเป็นระเบียบ ไม่เสียงดัง ไม่แสดงอาการก้าวร้าวต่อนักแสดง มีแต่แสดงอาการชื่นชม และให้เกียรตินักแสดงด้วยการแสดงออกถึงการยืนพวงมาลัย ก่อนจะคล้องพวงมาลัยก็จะทำการไหว้เพื่อขอชมหรือการแสดงออกถึงการทักทายอันดีงามเสียด้วยซ้ำ ดังนั้นจำกัดได้เป็นตัวช่วยอย่างหนึ่งสำหรับการจัดระเบียบผู้คนมาเที่ยวในงานให้มีกิริยาสำรวม โดยอัตโนมัติอย่างน่าประหลาดใจ อีกนัยหนึ่งนั่นหมายถึงการแสดงให้สังคมภายนอกในที่นี้อาจหมายถึงคนไทยหรือคนต่างชาติสามารถสัมผัสได้ว่าคนไทยใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ผู้มีอารยธรรมทางวัฒนธรรมเฉกเช่นเดียวกันกับประเทศที่มีการพัฒนาแล้ว

ในอดีตคณะจำกัดได้ยอดเยี่ยมแห่งใหม่เคยได้รับแรงสนับสนุนทุนสำหรับคณะโดยกองทัพทหารไทใหญ่ แต่เมื่อขุนสาวางอาวุธลงการสนับสนุนของกองทัพอันเป็นกำลังสำคัญของกองทัพก็จบสิ้นลงไปทันที ชาวจำกัดได้จึงต้องพยายามขวนขวายหารายได้เพื่อนำมาพัฒนาจำกัดได้ต่อไปแต่ก็ขึ้นอยู่กับว่า ชุมชนใดจะว่าจ้างคณะไปทำการแสดงหรือไม่ จริงอยู่ที่การเล่นจำกัดไต้นั้นเป็นการเล่นด้วยใจ แต่เงินตราก็เป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญในการทำงานและแรงผลักดันต่อไปในการดำรงไว้ ทุกวันนี้สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกจำกัดได้และความนิยมว่าจ้างมีแนวโน้มดีขึ้นเนื่องจากมีการพัฒนารูปแบบวงให้ดูทันสมัยและมีความวิจิตรงดงามตามลำดับ การสนับสนุนเรื่องของนโยบายส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมการอนุรักษ์การแสดงจำกัดได้จากรัฐไทยยังมีความพร้อมอยู่มาก เคยมีการร้องขอความช่วยเหลือจากหลายหน่วยงานแต่ก็ไม่มีเสียงตอบรับมากเสียเท่าไรนัก อาจเป็นเพราะนักแสดงเป็นบุคคลประเภทผู้อพยพจึงตกเป็นบุคคลชายขอบของสังคมไทย รัฐไทยคงมุ่งเน้นเรื่องการให้ความช่วยเหลือด้านสาธารณูปโภค ความเป็นอยู่ สวัสดิการทางสังคมและสิทธิในการอนุญาตให้อาศัยเสียตามขอบเขตที่กำหนดไว้เสียมากกว่า การส่งเสริมจำกัดได้จึงวนเวียนอยู่ในแวดวงของคนไทใหญ่กันเองที่คอยให้การสนับสนุนตลอดมารวมไปถึงกองทัพไทใหญ่ ชุมชนไทใหญ่ วัดและบุคคลสำคัญทางสังคมไทใหญ่ สมาชิกจำกัดได้รู้ดีว่าตนเองเป็นใคร อยู่ในประเทศไทยในฐานะใดจึงยอมรับเงื่อนไขดังกล่าว ถึงแม้ว่าจะไม่ได้รับการสนับสนุนอันใดจากรัฐไทยก็ตามแต่กระบวนการสร้างจิตสำนึกทางชาติพันธุ์โดยใช้จำกัดได้เป็นเครื่องมือของการต่อสู้ทางวัฒนธรรมการเมืองระหว่างตนเองและชาติพม่ายังทำการยืนหยัดต่อไป เพราะจำกัดได้คือการแสดงที่สะท้อนความเป็นตัวตนของ

คนไทใหญ่ ถึงแม้จะเป็นกลุ่มชนพลัดถิ่นแต่ก็สามารถลิ้มความเป็นชาติได้แม้จะถูกกระแสวัฒนธรรมต่างถิ่นตีเข้ามารอบด้านก็ตาม



รูปที่ 69 นางสีดานางรำยุคแรกที่บ้านเปียงหลวงในชุดที่ถูกตัดชายขึ้น

5.10 กระแสนิยมจ๊าดไตในปัจจุบัน

ความคิดแรกของผู้ศึกษามองว่าจ๊าดไตยอดแขงแลงใหม่คงเป็นการแสดงอะไรที่เปลี่ยนไปจากเดิมมากแล้วเพราะด้วยการอพยพเข้ามาอยู่ภายใต้การปกครองของไทย ย่อมรับเอากระแสนิยมไทยมาแทนของเก่าไปเสียมาก อีกทั้งความนิยมที่คิดไว้ตอนนั้นว่าจ๊าดไตเป็นสิ่งหาคุณค่ามากมีการเล่นเฉพาะกิจเพียง 4-5 ครั้งต่อปีเพียงเท่านั้น เมื่อเข้ามาคลุกคลีติดตามข่าวสารกับทางคณะมาโดยตลอดกับเปลี่ยนความคิดไปทันที จ๊าดไตยอดแขงแลงใหม่ยังรักษาขนบแบบดั้งเดิมไว้อย่างเข้มแข็งไม่ได้เปลี่ยนไปมากจากอดีตมากนัก แถมยังจะเกิดการพัฒนาคด้วยการปรับรูปแบบการแสดงและองค์ประกอบการแสดงจ๊าดไตให้เกิดความสวยงามขึ้นไปในทางบวกเสียด้วยซ้ำ ความนิยมของจ๊าดไตมีระดับเพิ่มขึ้นตามลำดับ ชื่อเสียงของคณะยอดแขงแลงใหม่หรือเขาเรียกอีกชื่อว่า “จ๊าดไตบ้านเปียงหลวง” ขจรกระจายไปตามแผ่นดินเสียงแซงไตของการผลิตสื่อทางคณะและการเล่าปากต่อปากถึงความเก่งกาจของคณะนี้ จึงเป็นที่โด่งดังในกลุ่มสังคมไทใหญ่ในระดับแถวหน้าในขณะนี้โดยที่เดียว ไม่เพียงเท่านั้นชื่อเสียงของจ๊าดไตยอดแขงแลงใหม่ยังดังก้องไปถึงผู้คนในรัฐฉานที่ทุกวันนี้หากเป็นไปได้อยากให้คณะนี้เดินทางไปแสดงในเมืองต่างๆ ของรัฐฉานตามคำเรียกร้อง

แต่ความเป็นจริงของสถานภาพของนักแสดงทุกคนก็สามารถทำได้ เพราะเหตุผลข้อบังคับทางการเมืองและหัวน้เกรงถึงความปลอดภัยในชีวิต

เสียงลือเสียงเล่าอ้างถึงรูปแบบการแสดงจ๊าดไตเมืองนอก(รัฐฉาน) จากผู้เคยนั่งดูการแสดงของแต่ละคณะเท่าที่ผ่านมาเขากล่าวว่า จ๊าดไตเมืองปางโหลง ยังพื่อนรำแบบดั้งเดิมอยู่ นักแสดงก็มีทุกเพศวัยเช่นเดียวกันแต่ก็ผสมป้านใหม่เข้าไปเยอะพอสมควร เพราะคนที่โน้นเขาชอบอะไรที่ดูทันสมัย เสื้อผ้าอาภรณ์ก็สวยไม่เท่ากับของเปียงหลวง หันมาดูจ๊าดไตเมืองสีป้อกันบ้างในขณะนี้ก็ได้รับความนิยมมากเช่นเดียวกันเนื่องด้วยมีศิลปินชื่อดังอยู่ด้วยนั่นก็คือ จายเคอสูง หมอกวามชื่อดังในรัฐฉาน รูปแบบการแสดงจ๊าดไตของสีป้อยังคงมีแบบแผนดั้งเดิมนิยมเล่นป้านเก่ามากกว่าป้านใหม่ เครื่องเสียง เครื่องดนตรี ครอบครันมากกว่าจ๊าดไตเปียงหลวงรวมไปถึงเสื้อผ้า นักแสดงประเภทชุดมั่งซา ซามี ก็สวยงามกว่ามากเพราะเป็นชุดเดียวกับนางรำ นายรำของพม่า เพราะชื่อมาจากมณฑลละแฉะและอีกกระแสนึ่งกล่าวว่า จ๊าดไตเมืองสีป้อเมื่อสิบปีก่อน(วันดี สันติวุฒเมธิ,2545)รูปแบบการแสดงจ๊าดไตสีป้อ แบ่งเป็น 3 ประเภทคือ หนึ่งร้องเพลงสดริงสมัยใหม่เป็นบทเพลงภาษาไทยใหญ่ สอง เต็นรำประกอบเพลง บทเพลงที่เลือกมาเด่นเป็นเพลงสมัยใหม่ส่วนใหญ่เป็นเพลงเร็ว เสื้อผ้าที่เลือกมาแสดงมีทั้งเครื่องแต่งกายแบบไทใหญ่และเครื่องแต่งกายของชนชาติอื่น เช่น อินเดียและไทย สาม แสดงเป็นเรื่องราว แต่ถึงอย่างไรก็ตามไม่ว่าจ๊าดไตแต่ละที่จะเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใด แต่ทุกคณะยังคงยืนอยู่บนพื้นฐานการเล่นจ๊าดไตแบบดั้งเดิมและคอยตอกย้ำจิตสำนึกของความเป็นไทใหญ่ยังคงปรากฏอย่างเด่นชัด

ในคำคืนแห่งงานรื่นเริงชาวไทใหญ่นับร้อย นับพันต่างหมุนเวียนกันมาเที่ยวงานปอยกันอย่างสนุกสนาน บ้างเดินซื้อสินค้าจากพ่อค้า แม่ค้าไทยและไทใหญ่ นำของแปลกตาจากตัวเมืองจัดจำหน่ายแก่คนมาเที่ยวงาน บ้างก็เดินเที่ยวเล่นซุ่มการละเล่นต่างๆ อย่างสนุกสนาน อีกฟากหนึ่งเป็นส่วนของกลุ่มวัยรุ่นหนุ่มฉวงดนตรีป้านใหม่อย่างสุดมัน และการแสดงสำคัญของงานถือว่าเป็น “การแสดงไฮไลท์” ที่ขาดไม่ได้เลยก็คือเวทีจ๊าดไต พื้นที่หน้าเวทีเต็มไปด้วยผู้คนมาจับจองที่นั่งเหยียดขาออกไปเป็นวงกว้าง เมื่อได้ยินเสียงตอยอสีบรรเลงพร้อมกับเครื่องดนตรีประกอบทำนองเพลงช้า ทำให้ครุ่นคิดเกี่ยวกับนัยยะของเสียงตอยออย่างหนึ่ง เสียงตอยอทำไมช่างให้อารมณ์โหยหวนฟังดูแล้วช่างเกิดความรู้สึกเศร้าใจ ผู้ศึกษามองว่าเสียงตอยอนั้นเปรียบดังความเจ็บปวด ความทุกข์ ความเศร้าของจิตใจของคนไทใหญ่ที่ต้องทนลำบากกับสภาพความเป็นอยู่ การเป็นบุคคลไร้อิสรภาพทางการเมืองยังเฝ้ารอความหวังว่าสักวันหนึ่งชีวิตจะดีขึ้นกว่านี้หากเกิดปาฏิหาริย์กับการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

การแสดงหลายอย่างของจ๊าดไตส่วนมากนำเรื่องราวชีวิตของคนไทใหญ่หลายแง่มุมมานำเสนอตีแผ่รูปแบบการเห็ดความ การละคร ไว้อย่างมากมายหลายประเด็น แต่โดยรวมทั้งหมด

คณะยอดแซงแลงใหม่นิยมสร้างเรื่องของละครหรือบทความที่เริ่มต้นด้วยความยากจนข้นแค้นของตัวละคร การถูกกดขี่ การถูกเอารัดเอาเปรียบจากสังคมเจริญกว่า การพลัดพราก การสูญเสียแต่สุดท้ายก็ลงเอยด้วยเรื่องดีหรือมีลงท้ายด้วยเรื่องเศร้าอยู่บ้าง ทำให้ถึงต้องนิยมสร้างเรื่องราวความเศร้า มานำเสนอแก่คนชมตลอด นักแสดงในวงช่วยไขข้อสงสัยแก่ผู้ศึกษาได้อย่างหนึ่งคือ “คนไทใหญ่เกือบทุกคนเริ่มต้นชีวิตตั้งแต่เกิดในฐานะยากจน โด่ขึ้นมาก็ทำงานเกษตรหรือไม่ก็ทำงานรับจ้างช่วยเหลือครอบครัว มีคนรวยอยู่ไม่เท่าไรหรือกนนอกจากเป็นคนจีน คนพม่าไม่รวยเท่าไรหรืนัก คนไทใหญ่ยังจะอยู่กินดีกว่าแถมยังสวย ยังหล่อกว่าด้วย เมื่อคนไทใหญ่หนีเข้ามาหางานทำในประเทศไทย มีรายได้ดีขึ้น มีข้าวของเงินทองมากขึ้น บางคนก็เริ่มทำตัวเป็นคนรวยทับถมคนจนที่เป็นคนไทใหญ่ด้วยกันเองหรือไม่ก็พยายามทำตัวเป็นคนไทย ไม่พูดภาษาไทใหญ่ แต่งตัวเหมือนคนไทยและอายุเมื่อมีคนถามว่าเป็นไทใหญ่ บางทีก็มีการปฏิเสธว่าไม่ใช่เป็นคนไทใหญ่ แต่เป็นคนไทยที่อยู่บ้านนอก ด้วยเหตุผลนี้ทางคณะเราจึงต้องนำเสนอละครหรือการรื่องความที่ช่วยย้ำกำพืดของคนลืมตัวว่า ตนเองเคยเริ่มต้นจากจุดไหน จุดจบของการลืมกำพืดตัวเองเกิดผลเสียอย่างไรกับตนเองและครอบครัว ละครของเรามักจะทิ้งท้ายข้อคิดไว้ให้กับคนชมเสมอขึ้นอยู่กัเขาจะตั้งใจดูมากน้อยแค่ไหนแต่ก็ยั้งดีที่เราไม่ได้ทำอะไรเลย” (ข้อมูลการสัมภาษณ์ จายกาหริ่งตี้ หมอความคณะจิาดไตยอดแซงแลงใหม่ อายุ 43 ปี) จากคำอธิบายทำให้ผู้ศึกษาเกิดความกระจ่างว่าทำไมถึงต้องผลิตเรื่องราวเศร้าๆ อยู่ในจิาดไตอยู่บ่อยครั้ง เนื้อหาของเรื่องราวคงโดนใจคนชมหลายคนเพราะมันเกิดขึ้นจริงตั้งแต่อดีตในยุคปัจจุบัน ความสนุก ความโดนใจของเนื้อหาเป็นจุดสำคัญของการสร้างแฟนคลับให้คอยติดตามผลงานของทางคณะครั้งต่อไปว่าจะเสนอเรื่องราวอะไรใหม่ๆ มานำเสนอแก่ผู้ชมให้เกิดความประทับใจยิ่งขึ้น นี่คืคือโจทย์สำคัญของคณะยอดแซงแลงใหม่ที่ต้องคิดสร้างสรรค์ด้วยการปรุงแต่งใหม่หรือนำของเก่ามาเพิ่มเติมอย่างไรตามเหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ

วัฒนธรรมการดูจิาดไตของคนไทใหญ่มีระยะเวลาการรับชมที่นานพอสมควรเริ่มตั้งแต่วเวลา 2 ทุ่มโดยประมาณ แสดงยาวไปจนถึงรุ่งสางของอีกวัน ยิ่งเวลาตีมากเท่าไรคนดูก็จะหลั่งไหลกันมาดูมากเท่านั้น ช่วงเวลาที่เยอะที่สุดจะเป็นเวลา 5 ทุ่มเพราะคือช่วงการแสดงละคร จากนั้นก็จะเป็นการความบันเทิงสนับกับการร่ายยาวจนถึงเช้า แต่สำหรับงานปอยบางที่ก็มีสามารถเล่นนานได้เพราะต้องทำตามกฎระเบียบของไทยเกี่ยวกับระยะเวลาจัดงานรื่นเริงถึงช่วงเวลาตี 2 หากเป็นพื้นที่ที่ไม่ค่อยมีความเคร่งครัดมากอาจพอยืดหยุ่นเวลาได้ แต่สำหรับจิาดไตในรัฐฉานนิยมเล่นกันจนถึงเช้าของอีกวันเลยทีเดียว นักแสดงจิาดไตหลายคนให้เหตุผลว่าที่ต้องเล่นจิาดไตเป็นเวลานานเพราะคนดูเขายังนั่งชมการแสดงอยู่ หากคนรับชมยังนั่งอยู่เราต้องห้ามหยุดแสดง การนั่งดูจิาดไตเป็นระยะเวลานานทำให้ผู้รับชมได้ซึมซับคุณค่าทางจิตใจอันเชื่อมโยงถึงความเป็นวัฒนธรรมและ

การปลูกจิตสำนึกความเป็นไทใหญ่ได้อย่างเต็มเปี่ยม ภายใต้เสียงหัวเราะ อารมณ์เศร้า สนุกสนาน สะใจ คละเคล้ากันไปจนเกิดเป็นธรรมชาติของความเป็นมหรสพจำัดไต่ที่ยังได้รับความนิยมรับชมอย่างต่อเนื่อง การถูกปลูกฝังให้หนังชมจำัดไต่สามารถสังเกตอย่างได้ชัดเมื่อเวลาแม่เต่าหรือแม่มา รับชมจำัดไต่ มักจะพาลูกวัยกำลังเด็กนั่งชมจำัดไต่ไปด้วยกันเพื่อนั่งดูความเป็นวัฒนธรรมของกลุ่ม ชาติพันธุ์ตนเองพร้อมพำราสอนแนะนำข้อสงสัยอะไรบางอย่างจากการแสดงแก่บุตร หลานานทูล คนไทยเชื้อสายไทใหญ่เล่าถึงความชื่นชอบจำัดไต่ว่า “ลุงเคยดูตั้งแต่สมัยเด็กราว 10 ขวบได้ พ่อแม่ เป็นคนพามา นั่งดู มีความสุขนะเมื่อนั่งดูจำัดไต่และก็ดูมาตลอดจนถึงเดี๋ยวนี้อายุปาเข้าไป 65 แล้ว ชอบดูละครเป็นพิเศษเพราะมันช่วยสอนเด็ก ละครมีการเปรียบเทียบความดี ความชั่วอย่างชัดเจน เป็นละครที่มีประโยชน์เป็นอย่างมากเพราะมันสอนถึงการทำดี การวางตัวของคนจนเมื่อเวลาไปพบ ผู้ใหญ่ มีการสอนเรื่องมารยาทในสังคมเจริญกว่า จำัดไต่เป็นต้นฉบับของวัฒนธรรมไทใหญ่ที่ได้ รวบรวมไว้ด้วยกัน ดังนั้นมีลูกมีหลานเป็นคนไทใหญ่ก็พาเขามา นั่งดูเพื่อให้รู้จักว่าจำัดไต่คืออะไร” (ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้หนานทูล ชาวไทยเชื้อสายไทใหญ่บ้านหมอกจำแป่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน อายุ 63 ปี) อีกท่านหนึ่งเป็นอีกเสียงสะท้อนว่าทำไมจึงนิยมดูจำัดไต่ ป้ากุล เล่าให้ฟังว่าตนเองเคยดูจำัด ไต่ตั้งแต่เด็ก จำัดไต่ครั้งแรกแม่เป็นคนพามา ตอนนั้นไม่ค่อยเข้าใจเท่าไรว่าจำัดไต่คืออะไร เห็นชัดก็เรื่องการรำ การร้องเพลง แต่พอโตขึ้นก็เห็นชัดว่าจำัดไต่คือการแสดงสะท้อนวิถีชีวิตของ คน ไทใหญ่ เป็นการแสดงที่ไม่ทำให้คนไต่เองลืมวัฒนธรรม ระหว่างดิสโก้กับจำัดไต่ต่างกัน ไหมตอบได้เลยว่าต่างกันมาก จำัดไต่มันเป็นเรื่องของจิตวิญญาณความเป็นไต่ล้วนๆ แต่ดิสโก้เน้น ความสนุกกับกลุ่มวัยรุ่นเท่านั้น เวลานั้นดูเด็กวัยรุ่นรำก็เกิดความรู้สึกดีใจอย่างบอกไม่ถูก เขารำสวย และตั้งใจกันดีต่างกับเราที่รำไม่ค่อยเป็นเอาเสียเลย รู้สึกภูมิใจที่เด็กสมัยใหม่ยังเห็นความสำคัญของ วัฒนธรรมไต่ด้วยการมาร่วมแสดงกับทางคณะ เมื่อมีโอกาสป้าก็จะมานั่งชมอย่างแน่นอน (ข้อมูล การสัมภาษณ์ป้ากุล ชาวไทใหญ่จากเมืองกลางเคอ รัฐฉาน ประเทศพม่า เข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัด เชียงใหม่ อายุ 53 ปี)

จากเหตุผลหลายประการข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจว่าจำัดไต่ต้องมีกลเม็ดทางการแสดง ด้วยวิธีต่างๆ ในการแสดงเพื่อเอาใจคนดูไม่ว่านักแสดงจะอดโรยจากการแสดงแค่ไหน ระยะเวลา แสดงจะนานสักเพียงใดก็ต้องมีจิตวิญญาณของนักแสดงอย่างเต็มที่ การมีสาระทางการแสดงก็มีความสำคัญเช่นเดียวกันหากเน้นแต่เรื่องความสนุกสนานเพียงอย่างเดียวคงกลายเป็นการแสดงเชิง ตลกคาเฟ่ หากภาพลักษณ์โดยรวมของการแสดงจำัดไต่เป็นที่ประทับใจแน่นอน เสียงการบอกเล่า แห่งความชื่นชมจะนำพาแห่งชื่อเสียงมายังคณะอันเชื่อมโยงมาถึงกระแสความนิยมด้วย จำัดไต่ทุก วันนี้ยังได้รับความนิยมชมชอบมากพอสมควรแต่ช่วงอายุความนิยมของคนดูยังมีการขาดช่วงมาก ความนิยมคงตกอยู่กับคนดูวัย 40 ปีขึ้นไปเนื่องจากสมัยนั้นไม่มีสื่อโทรทัศน์ให้รับชม จำัดไต่เปรียบ

ดั่งสื่อในสมัยนั้นแต่สำหรับกลุ่มวัยรุ่นไทใหญ่ปัจจุบันมีการเสพลีและความเจริญมากยิ่งขึ้น ดังนั้นอาจไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการรับชมความบันเทิงผ่านจอไตอย่างในอดีตแต่ก็ได้ละเว้นการรับชมจอไต เนื่องจากเคยผ่านระบบปลุกฝังให้นั่งดูจอไตตั้งแต่เด็ก อนาคตความนิยมจอไตจะเป็นเช่นไรไม่มีอะไรชี้วัดได้แน่นอน ขึ้นอยู่กับความมีสำนึกของการหวงแหนทางวัฒนธรรมที่คงต้องตกอยู่ในกลุ่มเยาวชนไทใหญ่ให้เป็นผู้ตัดสิน



รูปที่ 70 ความนิยมของคนรับชมจอไตในงานปอย

กล่าวโดยสรุปคือ คณะจอไตโดยอดแสวงแสงใหม่เป็นกลุ่มจอไตที่มีความแตกต่างจากกลุ่มจอไตในรัฐฉาน เพราะเป็นกลุ่มนักแสดงที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ดังนั้นการปรับตัวหรือวิธีการอยู่รอดของคณะย่อมมีความแตกต่างตามสภาพสังคมที่เป็นตัวแปร คณะอดแสวงแสงใหม่จึงมีการสืบสานศิลปะการแสดงจอไตอย่างมีกระบวนการที่หลากหลายให้มีความสอดคล้องกับสังคมวัฒนธรรม 2 มิติ นั่นก็คือสังคมไทยและสังคมไทใหญ่ให้มีความแข็งแกร่งของรากฐานคณะจอไตมิให้สูญหายไปจากกลุ่มวัฒนธรรมไทใหญ่ในประเทศไทย ในขณะเดียวกันการสืบสานก็แฝงไปด้วยคุณค่าของการช่วยปลุกจิตสำนึกของนักแสดงและคนไทใหญ่ให้รู้สึกถึงการมีจิตสำนึกความรักชาติร่วมเป็นอันหนึ่งอันเดียว พร้อมทั้งเป็นเกราะป้องกันของการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมตนเองให้เข้มแข็ง แม้ว่าจะถูกกระแสวัฒนธรรมสมัยใหม่หรือวัฒนธรรมต่างถิ่นของไทยหรือพม่าคอยแทรกแซงอยู่ตลอดเวลาก็ตาม อีกทั้งจอไตก็เป็นศิลปะการแสดงอันทรงคุณค่าทางจิตใจของคนไทใหญ่ได้เป็นอย่างดีเพื่อเป็นสิ่งเสริมสร้างพลังขับเคลื่อนในการต่อสู้ ชีวิตและผลักดันให้วัฒนธรรมไทใหญ่มิให้เลือนหายไปจากชุมชนไทใหญ่